ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 46. Σάββατον 21/2 Νοεμβρίου 1878. Τιμὴ 3 χαρτόγροσα.

Κωνσταντινούπολις, 20/1 Νοεμβρίου.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Ἐπιτείνονται ἐν Εὐρώπῃ αἱ ἀνησυχίαι καὶ οἱ φόβοι, οὓς ἐμπνέουσιν ἡ λίαν ἀμφίβολος τῆς Ῥωσσίας στάσις καὶ τὰ ἐπιδρομικὰ τῶν Βουλγάρων εἰς Μακεδονίαν κινήματα. Ὑπουργικὸν συμβούλιον συνῆλθε τὴν τετάρτην ἐν Λονδίνῳ, ὅπως σκεφθῇ περὶ τῆς στάσεως, ἣν ὀφείλει νὰ λάβῃ ἡ Ἀγγλία ἀπέναντι τῆς ἀπειλητικῆς ταύτης καὶ κινδυνώδους τῶν πραγμάτων καταστάσεως. Τὸ ὑπουργικὸν τοῦτο συμβούλιον ἀπεφάσισε, λέγεται, νὰ προσκαλέσῃ πάντας τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς τὴν αὐστηρὰν ἐκτέλεσιν τῆς βερολινείου συνθήκης. Φαίνεται ἀφ' ἑτέρου ὅτι εἶχεν ὑπόστασιν εἴδησις δοθεῖσα πρῶτον ὑπὸ τοῦ Παρατηρητοῦ, ὅτι διαπραγματεύσεις ἤρξαντο μεταξὺ τῶν ἀνακτοβουλίων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Αὐστρίας πρὸς συνεννόησιν ἀπέναντι τῶν ἐνδεχομένων. Ὁ Χρόνος τοῦ Λονδίνου προσεπικυροῖ οἱονεὶ τὴν εἴδησιν ταύτην, συνιστῶν κοινὴν ἐνέργειαν τῶν τριῶν τούτων ἀνακτοβουλίων, ὅπως ὑπομνήσωσιν εἰς τὴν Ῥωσσίαν τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς βερολινείου συνθήκης. Ἡ σύστασις αὕτη τοῦ παγκοσμίου φύλλου δὲν θὰ ἐγίνετο ἴσως ἄνευ ἰσχυρῶν διδομένων, ὅτι ὑπάρχει ἐλπὶς περὶ τῆς κοινῆς ταύτης ἐνεργείας, δὲν δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ ἄσχετος πρὸς ταῦτα ἡ δήλωσις τῆς ἐπισήμου Βιεννείας Ἐφημερίδος, ὅτι τὰ τῶν Βουλγάρων τελευταῖα κινήματα γεννῶσιν εὐρωπαϊκὸν ζήτημα.

Τὸ ὄργανον τοῦ ἄστεως ἐκφράζει πρὸς τούτοις καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὁ πρίγκηψ Βίσμαρκ θὰ ὑποστηρίξῃ τὰς τρεῖς εἰρημένας δυνάμεις εἰς τὰ δικαιώματα αὐτῶν καὶ ὅτι δὲν θὰ θελήσῃ ν' ἀφήσῃ ἀτελὲς τὸ ἔργον αὐτοῦ. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἐλπίδα ταύτην νομίζομεν, ὅτι λίαν ἐπιτρέπεται ἡ ἀμφιβολία. Δὲν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ γερμανὸς ἀρχιγραμματεύς, ὅστις εἶχεν ἀναλάβει τὴν πρωτοβουλίαν διπλωματικῆς ἐκστρατείας ἐναντίον τῆς Τουρκίας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς βερολινείου συνθήκης, ἐκστρατείας ἀποτυχούσης ἕνεκα τῆς ἀρνήσεως τῆς Ἀγγλίας, θὰ μετάσχῃ νέας ἐκστρατείας ἐναντίον τῆς Ῥωσσίας, ἐκστρατείας, ἧς τὴν πρωτοβουλίαν ἤθελεν ἀναλάβει ἡ Ἀγγλία. Τοὐναντίον, ἡ εἰς Ἀθήνας ἀποστολὴ τοῦ κ. Ῥάδοβιτς εἶναι ἴσως ἔνδειξις ὅτι ἀπέναντι τῆς Ῥωσσίας ὁ γερμανὸς ἀρχιγραμματεὺς σκοπεῖ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς παρὰ τῆς Τουρκίας ἐκτελέσεως πάντων τῶν ὅρων τῆς βερολινείου συνθήκης, ὑποβοηθῶν οὕτω τὴν ῥωσσικὴν πολιτικήν.

Καὶ ὄντως δύο προφάσεις προβάλλεται ἡ ῥωσικὴ πολιτικὴ εἰς τὴν μὴ ἀποχώρησιν τῶν στρατευμάτων αὐτῆς, τὴν μὲν ὅτι ἡ Τουρκία δὲν ἐκτελεῖ τοὺς ὅρους τῆς βερολινείου συνθήκης, τὴν δὲ ὅτι ἡ ἀποχώρησις τῶν στρατευμάτων αὐτῆς ἀποθήσεται τὸ σύνθημα νέων βιαιοπραγιῶν τῶν Μουσουλμάνων κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Δυστυχῶς τὴν δευτέραν ταύτην πρόφασιν ἐνίσχυσε λίαν ἡ ἐνιαχοῦ διαγωγὴ τοῦ μουσουλμανικοῦ ὄχλου. Οἱ Ῥῶσσοι τὰς γενομένας βιαιοπραγίας προβαλλόμενοι ἀνέστειλαν τὴν ἀποχώρησιν τῶν στρατευμάτων αὐτῶν ἅμα ἀφικομένων εἰς Τσορλοῦν, ἐδήλωσαν δὲ διὰ τοῦ κ. Ὀνοῦ ὅτι τότε μόνον θ' ἀποχωρήσωσι τὰ ῥωσσικὰ στρατεύματα, ὅταν ἀποσταλῇ εἰς τὰ ἐκκενούμενα μέρη ἀποχρῶν τουρκικὸς στρατὸς πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν Χριστιανῶν. Ἀλλ' ἤδη ἐδήλωσαν ἐκ νέου, ὡς λέγουσι τὰ τουρκικὰ φύλλα, ὅτι, τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἀδυνατοῦντος νὰ διατηρήσῃ τὴν τάξιν εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Ῥώσσων ἐκκενούμενα μέρη, ἀνεστάλη ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἀποχώρησις αὐτῶν. Μέγα μέρος τῶν ῥωσσικῶν στρατευμάτων διαμένουσιν οὕτω μεταξὺ Ἀδριανουπόλεως καὶ Τσορλοῦς. Ἐννοεῖται ἐκ τούτων ὅτι ἐλάχισται ὑπάρχουσι πιθανότητες περὶ ἀποχωρήσεως τῶν ῥωσσικῶν στρατευμάτων εἰς Ῥωμυλίαν καὶ εἰς Βουλγαρίαν ἐντὸς τοῦ ὁρισθέντος ὑπὸ τῆς βερολινείου συνθήκης χρονικοῦ δια-

στήματος. Πολλῷ δ' ἐλάσσονες ἔτι εἰσὶν αἱ πιθανότητες ὅτι ὁ ῥωσσικὸς στρατὸς τῆς κατοχῆς θέλει περιορισθῇ εἰς 50,000 ἄνδρας ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ ἐν Ῥωμυλίᾳ ὡς ὑπὸ τῆς συνθήκης ὡρίσθη. Ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τὰς πληροφορίας τῆς Βακὴτ, ἀντὶ τῆς ἐλαττώσεως ταύτης ἐνισχύεται τοὐναντίον διὰ νέων ἐκ Ῥωσσίας ἀποστολῶν στρατευμάτων. Ἑξηκονταπεντάχιλοι περίπου ἄνδρες ἀπέβησαν ἐσχάτως εἰς Πύργον διευθυνόμενοι εἰς διάφορα μέρη τῆς Βουλγαρίας καὶ Ῥωμυλίας. ὑπολογίζεται δὲ ὅτι τὰ ῥωσσικὰ ἐν Τουρκίᾳ στρατεύμα δὲν ἐλαττοῦνται νῦν τῶν 200 χιλιάδων ἀνδρῶν.

Ὁ φυσικὸς ἢ τεχνητὸς ὀργασμὸς τῶν Βουλγάρων ἐξακολουθεῖ. Ἐκτὸς τῶν εἰς Μακεδονίαν ἐπιδρομῶν ἐπιτροπὴ ἐκ τριῶν Βουλγάρων ἐλθοῦσα ἐσχάτως εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπέδωκεν εἰς τοὺς πρέσβεις τῶν μεγάλων δυνάμεων ἀναφορὰν φέρουσαν 50,000 ὑπογραφὰς τῶν Βουλγάρων τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Μακεδονίας. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀπαιτεῖ κατεπειγόντως καὶ δι' ἀπειλῆς νέων βουλγαρικῶν ἄθλων τὴν ἱκανοποίησιν τῶν εὐχῶν αὐτῶν, ἤτοι τὴν ἀναγνώρισιν Βουλγαρίας, οἷα ἐχαράχθη ὑπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Τὰ ἐπιδρομικὰ κινήματα τῶν Βουλγάρων γίνονται βεβαίως ἐπὶ σκοπῷ ἐνισχύσεως τῶν ἀναφορῶν τούτων. Τὸ παιγνίδιον τοῦτο τοσοῦτον ἐπέτυχεν αὐτοῖς κατὰ τὴν πρώτην φορὰν, ὥστε ἐπόμενον ἦτον ὅτι θὰ ἐπαναλάβωσιν αὐτὸ καὶ δεύτερον τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ κρεῖττον νῦν εἶσιν ὡπλισμένοι καὶ ἐξησκημένοι καὶ πᾶσαν ἔχουσι τὴν ἐλευθερίαν ὅπως συγκροτῶσι τὰ ἐπιδρομικὰ αὐτῶν στίφη, ἅπερ σύνθημα κυρίως ἔχουσι τὴν καταστροφὴν καὶ ἐξόντωσιν παντὸς ὅ,τι μὴ βουλγαρικόν.

Εἰς τὴν περὶ τῶν ὠμοτήτων εἰς ἃς ἐπιδίδονται τὰ ἐπιδρομικὰ ταῦτα στίφη ἐγκύκλιον τῆς Πύλης ἐπιδοθεῖσαν καὶ εἰς τὸν ἐνταῦθα πρεσβευτὴν τῆς Ῥωσσίας πρίγκηπα Λαβανὼφ, διεβίβασεν οὗτος τὴν τρίτην εἰς τὴν Πύλην τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ, δι' ἧς λέγει ἁπλῶς ὅτι ἔγραψε τὰ δέοντα εἰς τὸν στρατηγὸν Τοτλέβεν ὅπως ἐξελέγξῃ καὶ ἐξακριβώσῃ τὰ γεγονότα, περὶ ὧν ἐγένοντο αἱ αἰτιάσεις τῆς Πύλης, ἐννοεῖται δ' ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἡ ἐξέλεγξις καὶ ἐξακρίβωσις αὕτη οὐδὲν τῶν γεγονότων θ' ἀποδείξῃ ἀληθὲς καὶ ἑπομένως οὐδεμίαν πρακτικὴν σημασίαν ἔχει ἡ ἀπάντησις τοῦ πρίγκηπος Λαβανὼφ εἰς τὴν τουρκικὴν ἐγκύκλιον. Τὰ ἐπιδρομικὰ στίφη θὰ ἐξακολουθῶσι τὸ ἔργον αὐτῶν, θὰ ὑπάρχῃ δὲ πάντοτε ἡ πρόφασις ὅτι τὰ κινήματα ταῦτά εἰσιν αὐθόρμητος ἐξέγερσις τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας.

Ἐν τῇ Βουλῇ τῆς Βιέννης ἤρξατο ἡ συζήτησις περὶ τῆς νέας ἐξ 25 ἑκατομμυρίων φλωρινίων πιστώσεως, ἣν ζητεῖ ὁ κόμης Ἀνδράσσυ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς κατοχῆς τῆς Βοσνίας καὶ τῆς Ἑρζεγοβίνης. Ἡ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισε ν' ἀναβληθῇ ἡ περὶ τῆς πιστώσεως ταύτης ἀπόφασις, νὰ συζητηθῇ δὲ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἡ ἄμεσος εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ὑποβολὴ τῆς βερολινείου συνθήκης. Ὁ ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν ἀπαντῶν εἰς ταῦτα εἶπεν ὅτι ἡ ἐξέτασις τῆς βερολινείου συνθήκης δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ τῶν ἀντιπροσωπειῶν, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ὁ κόμης Ἀνδράσσυ ἐπιφυλάσσεται νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις. Ὅσον διὰ τὴν νῦν αἰτουμένην πίστωσιν ὁ ὑπουργὸς εἶπεν ὅτι τὴν ὑπέρβασιν τῆς πρότερον χορηγηθείσης πιστώσεως ἀναγκαίαν κατέστησεν ἡ τιμὴ τοῦ στρατοῦ ἀπαιτοῦσα τὴν συντέλεσιν τοῦ ἐπιχειρηθέντος ἔργου τῆς κατοχῆς τῶν δύο χωρῶν, ἤτις ἦτο ἀναγκαιοτάτη πρὸς ἀποσόβησιν σοβαρωτέρων περιπλοκῶν. Τελευταῖον ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ κυβέρνησις θὰ ὑποβάλῃ σχέδιον περὶ προσαρτήσεως τῆς Σπίτσας. Ἡ ἀπόφασις τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ αὐστριακῆς ἐπιτροπῆς καταδεικνύει ὅτι ἡ θέσις τοῦ κόμητος Ἀνδράσσυ ἀρκούντως εἶναι ἀκροσφαλὴς, καὶ ὅτι ἐπίκειται ἐν Βιέννῃ ὑπουργικὴ ἢ κοινοβουλευτικὴ κρίσις. Ἔτι σοβαρωτέραν τροπὴν λαμβάνουσι τὰ πράγματα ἐν Πέστῃ, ἔνθα οἱ βουλευταὶ τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς προέτειναν -ὴν εἰς δίκην εἰσαγωγὴν τοῦ ὑπουργείου.

Σοβαρωτάτας ἐλάβομεν ἐξ Ἀθηνῶν εἰδήσεις. Τὸ ὑπουργεῖον Κουμουγδούου ἡττηθὲν ἐν τῇ Βουλῇ διὰ τεσσάρων ψήφων κατὰ τὴν περὶ προσκλήσεως τῶν ἐφεδρῶν πρότασιν καὶ ἐπικρατησάσης τῆς προτάσεως τῆς ἀντιπολιτεύσεως περὶ αὐξήσεως τοῦ στρατοῦ διὰ νεοσυλλέκτων ἔδωκε τὴν παραίτησιν αὐτοῦ.

Τὴν παραίτησιν τοῦ ὑπουργείου ἀποδεξάμενος ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, ἀνέθηκεν εἰς τοὺς δύο ἡγέτας τῆς ἐν τῇ Βουλῇ ἀντιπολιτεύσεως κυρίους Θ. Ζαΐμην καὶ Χ Τρικούπην τὸν σχηματισμὸν νέου ὑπουργείου. Μέχρι τοῦδε ἄγνωστον ἂν οἱ προσκληθέντες ἐδυνήθησαν νὰ σχηματίσωσιν ὑπουργεῖον, ἄδηλον δὲ καὶ ἂν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἔχωσιν ἐν τῇ Βουλῇ ἰσχυρὰν καὶ παγίαν πλειονοψηφίαν.

Κίνδυνοι ἄρα καὶ ἀπειλαὶ πανταχόθεν, τοιαύτη ἐν συνόψει ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἐν Ἀνατολῇ. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀσίᾳ τὸ ἀφγανικὸν ζήτημα εἰσέρχεται καὶ πάλιν εἰς πολεμικὴν φάσιν.

Τὸ τελευταῖον ἐν Λονδίνῳ ὑπουργικὸν συμβούλιον

ἀπεφάσισε ν' ἀποστείλῃ τελεσίγραφον εἰς τὸν ἐμίρην, βεβαιοῦται δὲ ὅτι ῥωσσικὴ στρατιὰ προβαίνει ἐκ Κασπίας εἰς Μὲρβ παρὰ τὰ μεθόρια Τουρκεστὰν καὶ Ἀφγανίαν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΟΔΩΝ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ.

Ἡ περὶ προσόδων καὶ εἰσοδημάτων τοῦ κλήρου ὑπόθεσις, ἐξ ἧς πηγάζει καὶ τὸ ζήτημα περὶ ἀρχιερατικῆς περιουσίας καὶ κληρονομίας, ἀνάγει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν σύστασιν τοῦ κλήρου ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ ἔσχε πάντοτε καὶ ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα. Ἐπειδὴ δὲ σήμερον πολλὴν ἀποδίδουσι σημασίαν καὶ βαρύτητα εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, διότι πράγματι ἡ τῶν προσόδων ἔλλειψις ἀπομακρύνει μὲν ἀφ' ἑνὸς πολλοὺς καλοὺς καὶ ἀξίους ἐκ τῶν πιστῶν, ὅπως ἀναλάβωσι τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ πρεσβυτέρου, ἡ δὲ θεραπεία ταύτης καὶ τὸ δοξάριον ὠθεῖ ἀφ' ἑτέρου οὐκ ὀλίγους ἐκ τῶν ἀναξίων εἰς τὸ ὑπέρτατον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, ὅπερ φαίνεταί πως χορηγοῦν εὐχερῶς προσόδους ἀρκούσας καὶ δελεαστικὰς, διὰ ταῦτα ἐθεωρήσαμεν σπουδαῖον νὰ ἐκθέσωμεν συνῳδὰ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, πρὸς δὲ καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν μακαρίων Ἀποστόλων τὸ περὶ προσόδων καὶ εἰσοδημάτων τοῦ κλήρου ἀντικείμενον κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν τῇ καθόλου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ. Ἐλπίζομεν δ' ὅτι ἐμβριθὴς καὶ συστηματικὴ ἔρευνα τούτου θέλει ἀρκούντως διασαφηνίσει τὸ πνεῦμα, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀνάπυξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ὑποθέσεως, ἐφ' ἧς ὡς ἐπὶ ἀρχῆς βεβαίως ἐρειδόμενός τις δύναται ἐφεξῆς εὐχερῶς νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπίλυσιν πολλῶν ἐντεῦθεν πηγαζόντων ζητημάτων.

Ἡ ἐγκάρδιος ἀποδοχὴ οἱαοδήποτε διδασκαλίας καὶ παραγγελίας, δοθείσης ἢ κηρυχθείσης ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τῶν μακαρίων αὐτοῦ μαθητῶν καὶ ἀποστόλων, ἐθεωρήθη παρὰ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων καὶ θεωρεῖται ὡς ἀρχὴ καθολικὴ καὶ ἀδιαφιλονείκητος, διότι ἐκφράζει πιστότατα καὶ ἀκριβέστατα τὸ πνεῦμα καὶ τὸ φρόνημα τοῦ θείου θεμελιωτοῦ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ νομοθεσίας. Συνῳδὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην εὐλόγως δυνάμεθα νὰ καταθέσωμεν ὡς θεμελιώδη καὶ ὡμολογημένην βάσιν τοῦ ἀνὰ χεῖρας ζητήματος τὸ ἀπ' ἀρχῆς δεῖκον καὶ ἐπικρατοῦν πνεῦμα ἐν τοῖς λόγοις, ἐν ταῖς πράξεσιν, ἐν τῷ βίῳ καὶ ἐν τοῖς παραγγέλμασι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μακαρίων αὐτοῦ Ἀποστόλων. Διότι συμφώνως πρὸς τὸ θεῖον τοῦτο πνεῦμα, ὡς πρὸς κανόνα ἀσφαλέστατον, οἱ εὐσεβόφρονες τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας πατέρες οὐ μόνον ἐδογματίζον τοὺς ὅρους τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ ἐθέσπιζον τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας.

Ἀρχόμενοι λοιπὸν ἀπὸ τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς Ἐκκλησίας, λέγομεν, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν, Θεὸς ὢν ἀληθινὸς καὶ πλούσιος ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς ἐπτώχευσε καὶ ἐγένετο τέλειος ἄνθρωπος, πλὴν τῆς ἁμαρτίας, διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, τὴν ἀπολύτρωσιν καὶ τὸν ἁγιασμόν. Τὴν ὑψηλὴν ταύτην τῆς συγκαταβάσεως πτωχείαν σαφῶς ἐξεδήλωσεν εἰς τὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόσμου ζωὴν αὐτοῦ, γενόμενος καὶ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τύπος τοῖς ἀνθρώποις καὶ ὑπογραμμὸς ἄριστος πρὸς μίμησιν. Ἄτοπον εἶναι βεβαίως νὰ ἐρωτήσῃ τις, ἀλλά γε νῦν τὸ πολὺ ἐπιτραπήτω. Εἶχεν ἄρά γε προσόδους καὶ εἰσοδήματα ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ἢ κινητὴν ἢ ἀκίνητον περιουσίαν; Ἀφῆκε διαθήκην ἢ κληρονόμους ὑπὸ τὴν ἔποψιν ἐκείνην, περὶ ἧς τοσοῦτος κρότος γίνεται τανῦν; Ἡμεῖς, ὡς καὶ πᾶς ἄλλος, δύναται νὰ ἀποκριθῇ εἰς ταῦτα ἀρνητικῶς μετὰ πλήρους θετικότητος. Διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκ μὲν τοῦ τριακονταετοῦς αὐτοῦ ἰδιωτικοῦ βίου οὐδὲν περισσὸν ἢ κἂν περιουσίαν τινὰ ἀποκτήσας ἀπεθησαύρισε, ζῶν παρὰ τῇ εὐλογημένῃ καὶ πανάγνῳ αὐτοῦ μητρί. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸν δημόσιον βίον καὶ ἀρξάμενος τοῦ εὐαγγελικοῦ αὐτοῦ κηρύγματος, μολονότι φαίνεται ὅτι «ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς Καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν» (Ματθ. δ', 12) καὶ εἶχεν αὐτόθι σταθεράν πως διαμονὴν, μολονότι ἐφεξῆς ἕνεκα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐπιδαψιλευομένων εἰς τὸν ἑβραϊκὸν λαὸν πλουσίων εὐεργεσιῶν εἶναι βέβαιον, ὅτι οἱ ὄχλοι διενοοῦντο καὶ ἀπεφάσισαν μάλιστα «ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα» (Ἰωάν. ϛ', 15), οὐχ ἧττον αὐτὸς ἔζη ἐν πολλῇ ταπεινότητι καὶ λιτότητι καὶ ὡμολογημένῃ πτωχείᾳ, ἐστερημένος καὶ τῆς ἐλαχίστης προσόδου ἢ περιουσίας, καὶ δὴ καὶ ἰδίου κἂν οἴκου χάριν ἐλαχίστης ἢ ἐγκαίρου ἀναπαύσεως. Τοῦτο μαρτυρεῖ τρανῶς ἡ πρὸς τὸν θέλοντα νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτὸν μαθητὴν ἀπόκρισις, ὅτι «αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ» (Ματθ. η', 20. Λουκ. θ', 5.8).

Καὶ οὐ μόνον λόγῳ, ἀλλὰ δὴ καὶ ἔργῳ περιτρέχων τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, ἵνα

τοὺς ἄλλους θρέψῃ καὶ εὐεργετήσῃ, διδάξῃ καὶ πλουτήσῃ ὁλικῶς τε καὶ πνευματικῶς, αὐτὸς διετέλει πτωχὸς καὶ πένης, φιλοξενούμενος ὑπὸ τῶν φίλων, περιποιούμενος ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ πλουτιζόμενος τὰ πρὸς τὴν χρείαν ὑπὸ τῆς ἀγαθοδωρίας τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων καὶ ἑκάστοτε ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετουμένων. Ὡς πρώτιστον δὲ σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἔχων τὴν προαγωγὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς τὸν Θεὸν, τοῦτο μόνον ἐσκόπει ἐνεργῶν, διδάσκων, θεραπεύων, θαυματουργῶν καὶ ὑποφέρων ὀνειδισμοὺς καὶ τὸν θάνατον αὐτὸν ἐπὶ τέλους, ὅπως πληρώσῃ πιστῶς καὶ ἐπιτελέσῃ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ἀποστείλαντος αὐτὸν Πατρὸς τὸ πανάγιον θέλημα (Ἰωάν. ϛ', 38—40), τοῦθ' ὅπερ καὶ βρῶμα ἴδιον ἐκάλει, θέλων νὰ δείξῃ τὴν ἔνθερμον καὶ ἐξιδιασμένην αὐτοῦ ἀφοσίωσιν καὶ αὐταπάρνησιν πρὸς τὸ ὑπερφυὲς ἔργον τῆς ἀνθρωπίνης ἀπολυτρώσεως (αὐτ. δ', 34). Ἱστορεῖται πραγματικῶς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε γλωσσόκομόν τι, ὅπερ ἐκράτει ὁ προδότης Ἰούδας καὶ τὰ εἰς αὐτὸ βαλλόμενα ὑπὸ τῶν πλουσίων τοῦ κόσμου καὶ τῶν ὑπὸ Ἰησοῦ εὐεργετουμένων ἐβάσταζεν (αὐτ. ιθ', 6, ιγ', 29), ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἦν, ἢ τὸ κοινῶς πουγγίον ἢ κουτίον, ὅ γε δὴ καὶ τυφλῷ δῆλον, ὅτι δὲν ὡμοίαζε ποσῶς πρὸς τὴν σιδηρᾶν κάσσαν (la caisse de fer) τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Ἄλλως δὲ, καίπερ εὐτελὲς τὸ τοῦ Ἰησοῦ γλωσσόκομον, οὐχ ἧκιστα διετέλει πηγὴ ἀκένωτος τοῖς πτωχοῖς πλουσίων εὐεργετημάτων (αὐτόθι), ὁποία τις ἦν καὶ ἡ παντοδύναμος καὶ φιλανθρωποτάτη αὐτοῦ δεξιά.

Ἐν τούτοις τοιοῦτος ὢν ὁ τοῦ κόσμου Σωτὴρ, τοιαῦτα πάντως ἐδίδασκε καὶ τοιούτους ἀπαραλλάκτως κατήρτιζε τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς καὶ ἀποστόλους ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πλουσίους τοῦ τότε ἑβραϊκοῦ καὶ ἐθνικοῦ κόσμου, οἵτινες καὶ δύναμιν καὶ δόξαν καὶ πλούτη καὶ μεγάλας περιουσίας ἐκέκτηντο. Τί λοιπὸν πρὸς τοὺς ἰδίους Ἀποστόλους παρήγγειλεν ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ἀπολύων αὐτοὺς εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀποστολῆς ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου; «Μὴ κτήσησθε χρυσὸν ἢ ἄργυρον, ἔλεγε, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδον· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστι» (Ματθ. ι', 9,10). Αὐτὰ ταῦτα παρήγγελλεν αὐτοῖς καὶ ἔτι πρότερον, καθιστῶν αὐτοὺς ὅλως ἀφρόντιδας περὶ τῆς αὔριον. «Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε, καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσησθε... Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ» (αὐτ. ϛ', 25, 32). Περιπλέον δὲ πρὸς τῇ ἐσχάτῃ ταύτῃ πτωχείᾳ καὶ ἀκτημοσύνῃ, εἰς ἣν ὑπέβαλεν ὁ Σωτὴρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, προέλεγεν εἰς αὐτοὺς φανερά. «Ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί» (αὐτ. ί, 16). «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰωάν. ιϛ', 33). Καὶ οὐ μόνον θλίψιν, ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον αὐτὸν προενέφηνεν ἐνώπιον αὐτῶν, προειπὼν αὐτοῖς ταῦτα· «Ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν (οἱ ἄρχοντες τοῦ κόσμου), καὶ διώξουσι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακὰς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν... Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν» (Λουκ. κά, 12—19).

Ἀπέναντι δὲ ὅλης τῆς λυπηρᾶς ταύτης καὶ φοβερᾶς εἰκόνος τοῦ μέλλοντος αὐτῶν βίου καὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ καταστάσεως ὁ Σωτὴρ ἐπεχορήγει αὐτοῖς οὐχὶ ῥώμην καὶ ἀνδρείαν, οὐχὶ προσόδους καὶ πλούτη, ἀλλὰ μόνον τὴν θείαν αὐτοῦ χάριν καὶ τὴν ἐπισκίασιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ περιβάλλων διὰ δυνάμεως καὶ ἰσχύος ὑπερφυοῦς κατωχύρου αὐτοὺς διὰ πανσθενοῦς καὶ πέραν τοῦ τάφου ἐπεκτεινομένης πνευματικῆς ἐξουσίας. Καί τοι δὲ ἐξελέξατο καὶ παρέλαβεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀνέδειξεν ὅμως αὐτοὺς τοιούτους, ὥστε μὴ εἶναι ὅλως ἐκ τοῦ ἐπιγείου τούτου κόσμου, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου ὅλως ἐπουρανίου, ὅστις περικλείει ἐν αὐτῷ τὴν ἐν οὐρανοῖς μακαριωτάτην τοῦ Θεοῦ βασιλείαν καὶ πόλιν, ἧς πολίτας ἡγιασμένους ἐπαγγέλλεται καταστῆσαι τοὺς ἰδίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ μέλλοντι εἰς αὐτὸν πιστεύοντας (Ἰωάν. ιέ, 16. 59. ιζ', 16—26. ιή, 36). Προσεγγίζων τέλος ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου εἰς τὸν θάνατον ἐν τῇ ὑπερφυεστάτῃ καὶ τελευταίᾳ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ καὶ πατρικῇ ὁμιλίᾳ, ἥτις ἐστὶν ἀληθῶς ἡ ἐπιθανάτιος αὐτοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς διαθήκη, καίτοι λέγει σαφῶς, ὅτι «οὐκ ἀφήσει αὐτοὺς ὀρφανούς», οὐχ ἧττον οὐδεμίαν ἀπολύτως ἐγκαταλιμπάνει περιουσίαν τούτοις, ἢ τῇ πανάγνῳ αὐτοῦ μητρὶ, ἢ τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ συγγενέσιν, ἀλλὰ μόνον τὴν εἰρήνην αὐτοῦ. «Εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν, ἐπαναλαβὼν εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν» (αὐτ. ιδ', 27), καὶ ἀμέσως πορεύεται πρὸς τὸ πάθος καὶ τὸν σταυρόν. Τὸ πολυτιμότερον δὲ καὶ ἱερώτερον, ὅπερ ἐκέκτητο ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἦτον ἡ πάναγνος αὐτοῦ

μήτηρ, ἡ ἀειπάρθενος Δέσποινα, ὑπὲρ ἧς καὶ πάντοτε μὲν, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ κρεμάμενος καὶ παραδίδων τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τῷ πνεῦμα αὐτοῦ, προὐνόησε καὶ μετὰ πολλῆς φροντίδος ἐνεπιστεύσατο ταύτην εἰς τὸν ἐπιστήθιον καὶ ἠγαπημένον αὐτοῦ μαθητὴν, τὸν εὐαγγελιστὴν καὶ θεολόγον Ἰωάννην (Ἰωάν. ιθ', 26, 27).

Ἐκ πάντων τῶν περὶ τοῦ Κυρίου ἤδη εἰρημένων δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ ἀκόλουθον ἀληθὲς συμπέρασμα, ὅτι αὐτὸς, ὡς Θεὸς μὲν πλούσιος ἐν πᾶσιν, οὐδενὸς εἶχε χρείαν ἐπὶ τῆς γῆς εὑρισκόμενος, ὡς ἄνθρωπος ᾐσθάνετο φυσικῶς τὰς καθημερινὰς τοῦ βίου ἀνάγκας· ταύτας δὲ ἐθεράπευσεν ἐκ τῶν ἐνόντων, ἀπολαμβάνων ἐκ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν εὐεργετουμένων καὶ ἐκ τῆς ἀγάπης τῶν ἀκολουθούντων αὐτῷ μαθητῶν, αὐτὸς ὑπάρχων ὅλως ἀφιλάργυρος, ἀκτήμων καὶ ἐνδεὴς, συνάμα δ' ὑψηλὸς καὶ ὑπέρτερος πάσης βιωτικῆς τύρβης καὶ μερίμνης κατὰ τὸν βίον. Αἱ μόναι πρόσοδοι αὐτοῦ ἦσαν ὅσα ἐβάλλοντο εἰς τὸ γλωσσόκομον· ἀλλὰ καὶ ταῦτα, ἴσως τὰ πλεῖστα, ἐχρησίμευον διὰ τοὺς πτωχοὺς μᾶλλον, ἢ δι' ἑαυτὸν, αὐτὸς μηδὲν βαστάζων, ἀλλ', ἐλεύθερος παντὸς βάρους, «διήρχετο εὐεργετῶν». Οὕτω δὲ ζῶν, παρέσχεν ἑαυτὸν ἀμίμητον, δυνατὸν εἰπεῖν, πρότυπον ἀνδρὸς ἀκτήμονος, συνάμα δὲ καὶ μεγάλου εὐεργέτου τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.

Μεταβαίνομεν νῦν ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους. Ἐκ τούτων, ὡς γνωστὸν, τινὲς μὲν ἦσαν ἁλιεῖς καὶ σκηνοποιοὶ, τινὲς δὲ πτωχοὶ καὶ εὐγενεστέροι καὶ ἄλλοι δι' εὐτελῶν ἐπαγγελμάτων προσποριζόμενοι τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἀλλὰ καὶ εἴ τι ἐκ κληρονομίας εἶχον, ἢ ἐξ ἑαυτῶν ἐκτήσαντο, ἀφῆκαν καὶ ἠκολούθησαν καλοῦντι τῷ Ἰησοῦ (Ματθ. ιθ', 27), καί τοι τινὲς ἐξ αὐτῶν χάριν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς εἶχον καὶ ἐγκατέλιπον γονεῖς, ἄλλοι τέκνα καὶ ἕτεροι συγγενεῖς καὶ γνωστοὺς (Ματθ. δ', 22. Μάρκ. ά, 30). Ἐπὶ τριετίαν δὲ ἀναποσπάστως μετὰ τοῦ Διδασκάλου διαβιώσαντες, ἔζων ἢ ἰδίαις χερσὶν ἢ ἐκ τῶν φιλοδωρημάτων καὶ χορηγιῶν τῶν ὁμοφύλων αὐτῶν καὶ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐπροσποροῦντο πρόσοδον, ἢ ἔσπευσαν νὰ ἀποκτήσωσι κινητὴν ἢ ἀκίνητον περιουσίαν. Δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον, ὅτι ἀπώλεσαν ὁσημέραι καὶ ἦν ἰδιωτεύοντες εἶχον προαποκτήσει. Ποίας δὲ εἶχον προσόδους, ἢ πῶς διῆγον τὸν βίον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Διδασκάλου αὐτῶν, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ; Καὶ περὶ τούτων ἔχομεν ἱκανὰς μαρτυρίας, αἵτινες ἐξακριβοῦσι καὶ παρουσιάζουσι τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν καθαρὰν καὶ βεμελιώδη καὶ τὴν μᾶλλον κανονικὴν αὐτοῦ ἔποψιν, διότι ἐφεξῆς τηρηθέντος τοῦ πνεύματος, ἐπῆλθον μόνον τροποποιήσεις τινὲς ἐξωτερικαὶ, προκληθεῖσαι κατ' ἀνάγκην ἐκ τῶν περιστάσεων.

Ἐν τῇ ἀρχεγόνῳ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἅμα τῇ ἑαυτῆς θεμελιώσει καὶ ἐπαυξήσει μετὰ τὴν πανηγυρικὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, «Πάντες οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινὰ, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθ' ὅ,τι ἄν τις χρείαν εἶχε» (Πράξ. β', 44, 45). Ὁ ζῆλος καὶ ἡ μεγάλη ἐμπιστοσύνη, ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ ἄκρα εὐσέβεια τῶν προσερχομένων εἰς τὴν πίστιν ὑπηγόρευον αὐτοῖς πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας· ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐκ τῶν κοινῶν τούτων οὐδὲν ἐθεώρουν ἴδιον ἢ ἐσφετερίζοντο, καί τοι εἶχον ταῦτα πάντα ὑπὸ τὴν ἑαυτῶν ἐξουσίαν καὶ διαχείρισιν. Τοῦτο μαρτυρεῖ τρανῶς αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὅτε μετὰ τοῦ Ἰωάννου ἀναβαίνων εἰς προσευχὴν ἀπεκρίνατο τῷ ζητοῦντι χωλῷ ἐλεημοσύνην κατὰ τὸ ἱερὸν, «Ἀργύριον ἢ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτο σοὶ δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ἔγειραι καὶ περιπάτει» (Πράξ. γ', 6). Ἡ τοιαύτη δὲ τοῦ μακαρίου Πέτρου ἀπάντησις μαρτυρεῖ πράγματι τὴν τελείαν καὶ ἐσχάτην αὐτοῦ χρηματικὴν ἀκτημοσύνην. Διότι δὲν εἶπε πρὸς τὸν χωλὸν, ὡς συνήθως παρὰ πολλῶν λέγεται, «Δὲν ἔχω ἐπάνω μου ἢ μαζύ μου χρήματα», ὅπερ σημαίνει ἔχω μὲν, ἀλλὰ ταύτην τὴν στιγμὴν δὲν φέρω μαζύ μου· ἀλλ' εἶπεν, «Ἀργύριον ἢ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι» (καθὼς, ἐννοεῖται, οὐδὲ τῷ παρακολουθοῦντι Ἰωάννῃ ὑπῆρχε, διότι ἄλλως θὰ ἐχορήγει κἂν οὗτος τῷ χωλῷ), τοῦθ' ὅπερ μαρτυρεῖ, ὅτι ἀμφότεροι ἔπασχον παντελῆ χρηματικὴν ἔλλειψιν καὶ φρικτὴν τὸ δὴ λεγόμενον ἀναπαραδιά. Τὴν μεγάλην ταύτην ἀκτημοσύνην καὶ ἀφιλοκέρδειαν τῶν Ἀποστόλων βλέποντες οἱ πιστοὶ καὶ ὄντες ἀπὸ καρδίας εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἀφωσιωμένοι, ἔζων οὕτω κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, ὡσανεὶ εἶχον οἱ πάντες καρδίαν καὶ ψυχὴν μίαν. Περιπλέον δὲ ἐχορήγουν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἢ Κυριακὸν ταμεῖον δαψιλῶς, πωλοῦντες τὰ ἑαυτῶν ὑπάρχοντα καὶ φέροντες ἐτίθουν τὰ χρήματα παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων, ὡς ἐν ταῖς τούτων Πράξεσιν ἐπιβεβαιοῦται σαφῶς διὰ τῶν ἑξῆς. «Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία· καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ

ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων, καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων· διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθ' ὅ,τι ἄν τις χρείαν εἶχεν» (Πράξ. δ', 32—35). Ἐντεῦθεν νοσφισμὸς καὶ ἱεροσυλία ἐθεωρήθη ἡ πρᾶξις τοῦ Ἀνανίου καὶ τῆς Σαπφείρας, νοσφισαμένων ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ πωληθέντος κτήματος· ὡς ψευσάμενοι δὲ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀμφότεροι ἐτελεύτησαν παραχρῆμα πρὸς νουθεσίαν τῶν λοιπῶν (αὐτ. έ, 1—11). Ἱεροσυλία δ' ὡσαύτως ἐθεωρήθη, καί περ πρόσοδος οὖσα, ἀλλὰ παράνομος, καὶ Σιμωνία ἐπωνομάσθη ἡ πρᾶξις, καθ' ἣν Σίμων ὁ μάγος ἐζήτει παρὰ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου νὰ ἐξαγοράσῃ διὰ χρημάτων καὶ ἀργυρίου τὴν δωρεὰν καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ (αὐτ. ή, 9—24).

Καὶ ἦσαν λοιπὸν κατὰ ταῦτα οἱ θεομακάριστοι Ἀπόστολοι, οὐ μόνον ἐπίσκοποι καὶ ποιμένες τῶν πιστῶν καὶ κυβερνῆται τῆς νεοπαγοῦς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ οἰκονόμοι ἐν ταῖς χρείαις καὶ κοινωνικαῖς ἀνάγκαις τῶν πιστῶν, ἀναδεικνύμενοι ὑπὸ τὰ ὄμματα πάντων δικαιότατοι καὶ ἐμπειρότατοι διαχειρισταὶ τῆς ὁσημέραι ἀφιερουμένης καὶ προσκτωμένης τῇ Ἐκκλησίᾳ περιουσίας. Ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης περιουσίας, ἣν ἐχορήγουν οἱ πιστοὶ εἰς τὸ ταμεῖον τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος καὶ ἥτις ἦτον ἡ κυριολεκτικῶς ἐκκλησιαστικὴ περιουσία, ἐτρέφοντο καὶ περιεβάλλοντο, ἐδαπάνων καὶ ᾠκονόμουν μεμετρημένως καὶ ἐλλόγως οἱ Ἀπόστολοι ὅλας τὰς τακτικὰς καὶ ἐκτάκτους ἀνάγκας ἑαυτῶν, τοῦ πρεσβυτερίου καὶ ἁπάσης τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις χριστιανικῆς ἀδελφότητος, οὐδέποτέ τι ἐξ αὐτῆς πρὸς ἴδιον αὐτῶν κέρδος καὶ συμφέρον ἢ πρὸς ἰδιαίτερον αὐτῶν σκοπὸν σφετερίζόμενοι, ἢ κατ' αὐθαίρετον βούλησιν διατιθέμενοι. Ἐν τούτοις δ' ἔκειντο τὰ πάντα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. Καὶ ἐνταῦθα κεῖται ἀκριβῶς τοῦ ζητήματος ἡ βάσις, ἐνταῦθα ἐνυπάρχει κατατεθειμένη ἡ ἀρχὴ τῆς καλουμένης Κυριακῆς ἢ ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἧς πρώτιστοι διαχειρισταὶ ἦσαν μὲν ἀδιαφιλονεικήτως οἱ Ἀπόστολοι, προεχειρίσθησαν δὲ διὰ τὰς καθημερινὰς καὶ ἐπαυξανούσας τῆς Ἐκκλησίας χρείας οἱ ἑπτὰ Διάκονοι εἰς τὸ διανέμειν ἐξ αὐτῆς δι' ἀποστολικῆς παραγγελίας μετ' ἀκριβείας τοῖς ὀρφανοῖς, τοῖς ἐνδεέσι καὶ ταῖς χήραις τὰ πρὸς διατροφὴν (Πράξ. ϛ', 1—3), μεθ' οὓς ἀκολούθως ἀναφαίνονται οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ πρεσβύτεροι, εἰς οὓς παρεδίδετο καὶ ἀπεταμιεύετο καὶ δι' ὧν δικαίως διενέμετο αὖθις πᾶν ὅ,τι κατὰ τὴν εὐπορίαν καὶ τὴν προαίρεσιν ἑκάστου ἐχορηγεῖτο ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν πιστῶν (αὐτ. ιά, 29, 30).

Ἐν τούτοις οἱ μακάριοι Ἀπόστολοι τὰς παραγγελίας καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Διδασκάλου αὐτῶν ἀκολουθοῦντες ἐν πᾶσι, τύπος δὲ καὶ ὑπογραμμὸς καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς ἰδίους αὐτῶν διαδόχους καὶ ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας θέλοντες εἰς τὸ διηνεκὲς νὰ χρηματίσωσιν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν παιδείᾳ, ἐν ἁγνείᾳ, ἐν ἀρετῇ, ἐν πίστει καὶ εὐσεβείᾳ, καὶ μηδεμίαν ἐν μηδενὶ παρεμβάλλοντες προσκοπὴν, ἢ δίδοντες ἀφορμὴν πρὸς σκάνδαλον, ἵνα μὴ διαβληθῇ καὶ ἐξευτελισθῇ τὸ ἀποστολικὸν αὐτῶν ἀξίωμα καὶ ἡ διακονία τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, ἐκήδοντο καὶ ἐφρόντιζον ὡς φιλόστοργοι καὶ πνευματικοὶ πατέρες ὑπὲρ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀμέμπτου κατὰ Χριστὸν ζωῆς καὶ πολιτείας τῶν πιστῶν καὶ ἠγωνίζοντο μοχθοῦντες ὑπὲρ τῆς προκοπῆς τῆς Ἐκκλησίας, διάγοντες τὸν βίον ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις καὶ κακουχίαις, βλασφημούμενοι καὶ διωκόμενοι, συρόμενοι εἰς συνέδρια, ἐγκλειόμενοι εἰς φυλακὰς, καὶ καθημέραν σχεδὸν πάσχοντες καὶ θανατούμενοι ὑπὲρ τῶν ἠγαπημένων, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν, ἔχοντες ἀκριβῶς τὴν μέριμναν πασῶν τῶν κατὰ τόπους τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν. (Ἕπεται συνέχεια).

Αἱ βιεννᾶται ἐφημερίδες ἀναφέρουσι μετὰ πολλοῦ θαυμασμοῦ καὶ νεώτερον παράδειγμα τεραστίου ὑπολογιστοῦ, ὡς ὁ ἐν Ἀθήναις Θ. Μεντζελόπουλος. Ὁ ἐν Βιέννῃ ἔχει τοῦτο πλέον ὅτι εἶναι ἡλικίας 4 καὶ $^1/_2$ ἐτῶν μόνον· προβαίνει δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὰς λύσεις πολυπλόκων ἀριθμητικῶν προβλημάτων χωρὶς κἂν νὰ φανῇ ὅτι σκέπτεται καὶ χωρὶς νὰ παρέλθῃ χρονικὸν διάστημα μεταξὺ τῆς ἐρωτήσεως καὶ ἀπαντήσεως.

ΠΕΡΙ
ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ.

Α'.

Παρατηροῦντες τὸ ἀνθρώπινον σῶμα εὑρίσκομεν αὐτὸ συνιστάμενον ἐκ πολλῶν ὀργάνων, ὧν ἕκαστον πρὸς ἰδίαν κέκληται λειτουργίαν. Τὸ ἑνοῦν πάντα ταῦτα ἐν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῶν καὶ συντελοῦν οὕτως ὅπως παραχθῇ τὸ μυστηριῶδες φαινόμενον τῆς θρέψεως καὶ τῆς ζωῆς εἶναι τὸ αἷμα. Ἐν τῷ αἵματι ἕκαστον τῶν διαφόρων τούτων ὀργάνων τοῦ σώματος εὑρίσκει τὸ ἑαυτῷ οἰκεῖον καὶ ἀναγκαῖον ὑλικόν· διὰ τοῦ αἵματος ἑπομένως πάντα ταῦτα κινοῦνται καὶ ἐργάζονται. Καὶ ἀλλοίωσις μὲν ἢ πάθησίς τις ἑνὸς τῶν ὀργάνων τούτων τοῦ σώματος, πολλάκις οὐδεμίαν ἐπιῤῥοὴν ἔχει ἐπὶ τῆς ἐν γένει ζωῆς, οὐδέ τι ἐμπόδιον παρεμβάλλει· ἡ ἐλαχίστη ὅμως μεταβολὴ ἢ ταραχὴ ἐν τῷ αἵματι ἀμέσως γίνεται ἐπαισθητὴ καθ' ὅλον τὸ σῶμα καὶ οὐχὶ βραδέως φανεροῦνται τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

Πᾶσα κοινωνία ἐπίσης ὁμοιάζει πρὸς ὀργανικὸν σῶμα, ἀποτελούμενον ἐκ διαφόρων κατὰ μέρος ὀργάνων, τῶν ἀνθρώπων, ὧν κατ' ἰδίαν ἕκαστος ἴδιον ἐπιδιώκει σκοπόν. Τὸ συνενοῦν πάντα ταῦτα τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς κοινωνίας ἐν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ τῆς κοινωνίας προορισμοῦ εἶναι τὸ χρῆμα. Τοῦτο εἶναι τὸ ἀφ' ἑνὸς μὲν πληθιάζον στοιχεῖα τῆς κοινωνίας, ὅσον μακρὰν καὶ ἂν ὦσι τὸ ἓν τοῦ ἄλλου, καὶ πληροῦν τὰς χρείας τοῦ ἑνὸς διὰ τῆς ἀφθονίας τοῦ ἄλλου, τὸ ἀφ' ἑτέρου δὲ συναρμολογοῦν ἐν ταῖς χερσὶ τῆς κυβερνήσεως εἰς ἓν ὅλον τὰς ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως καὶ προαγωγῆς τῆς κοινωνίας ἐνεργείας καὶ θυσίας αὐτῶν διὰ τῶν φόρων καὶ τῶν ἄλλων χρηματικῶν εἰσφορῶν. Καὶ πᾶν μὲν τὸ καλῶς ἢ κακῶς ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα προσώπων ἐπιδρῶν δὲν γίνεται ἐν γένει ἐπαισθητὸν ὑπὸ τοῦ ὅλου τῆς κοινωνίας· ἡ ἐλαχίστη ὅμως κίνησις καὶ ταραχὴ ἐν τῷ χρήματι ἀμέσως τοὺς πάντας ἐτάραξε καὶ ἐκίνησεν.

Ὁ ἐκ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὁ κατ' ἐξοχὴν ῥήτωρ τῶν Ἀθηνῶν, τὴν τοῦ χρήματος ταύτην μεγάλην λειτουργίαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ καταλογήσας ἀνακράζει· Δεῖ δὴ χρημάτων καὶ ἄνευ τούτων οὐδέν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων· καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ὁμολογεῖ ὅτι τὰ χρήματα τῶν πραγμάτων ἐστὶ νεῦρα.

Ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τέκνον τι τῆς μεγάλης Ἀγγλίας, ἧς ἡ ἰσχὺς καὶ ὁ πλοῦτος ἐν ταῖς μηχαναῖς καὶ διὰ τῶν μηχανῶν παράγεται, ὁ διακεκριμένος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς πλουτολογίας Adam Smith παραβάλλει τὸ χρῆμα πρὸς τὸν μέγαν προχὸν τῆς κυκλοφορίας πάντων τῶν προϊόντων (α).

Ἰδίᾳ ὅμως ἐν τῷ κατ' ἰδίαν τοῦ ἀνθρώπου βίῳ ἀναφαίνεται κάλλιστα ἡ ἀξία τοῦ χρήματος, ὡς πανισχύρου δυνάμεως ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ ἀνθρώπου· ὅθεν εὐφυῶς καὶ προσηκόντως ἀπεκλήθη ὁ ὑπηρετικὸς τῶν ὀρέξεων ἡμῶν Πρωτεύς (β).

Β'.

Ὁ Ἀριστοτέλης που λέγει ὅτι θεός τις μόνος δύναται νὰ ἐξενέγκῃ σαφῆ καὶ ἀκριβῆ περί τινος πράγματος ὁρισμόν· καὶ πραγματικῶς εἰς τοῦτο δικαιοῖ τὸν σταγειρίτην φιλόσοφον ὁ μέγας νοῦς τοῦ Πλάτωνος, ὅστις καίπερ τοιοῦτος, ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέτυχε, παραιτχὼν ἀφορμὴν ἀστεϊσμοῦ εἰς τὸν πάντοτε πρόθυμον πρὸς τοῦτο Κυνικόν.

Καὶ περὶ τοῦ νομίσματος προκειμένου ὁμοίως ὁ θεῖος ἄλλως τε Πλάτων δὲν εὗρε τὸν ἀκριβῆ αὐτοῦ ὁρισμόν· εἶπεν ὅτι τὸ νόμισμα εἶναι σύμβολον τῆς ἀλλαγῆς ἕνεκα (γ). Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω. Τὸ νόμισμα δὲν εἶναι σύμβολον, ἔχει ἰδίαν ἀξίαν ἐσωτερικήν.

Ὁ Ἀριστοτέλης ὅμως, ὅστις δὲν ἔφθασε μὲν τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος, προσήγγισεν ὅμως κατὰ πολὺ εἰς τὸ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ πρακτικὸν πνεῦμα, περὶ νομίσματος ἰδοὺ τίνας ἰδέας εἶχεν. Εἴς τι μὲν μέρος (δ) ἀποκαλεῖ αὐτὸ ἐγγυητὴν ὑπὲρ τῆς μελλούσης ἀλλαγῆς· ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν λέγει, τοιοῦτό τι τὸ χρῆμα, ὅ τῶν χρησίμων αὐτὸ ὃν εἶχε τὴν χρείαν εὐμεταχείριστον πρὸς τὸ ζῆν· ὥστε φαίνεται κάλλιον τοῦ Πλάτωνος κατανοήσας τὴν φύσιν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ νομίσματος.

(α) *Wealth of nation*, Book II, chap. III.

(β) Π. Καλλιγᾶ, Σύστημ. Ῥωμ. Δικ., Τόμ. Γ'. σελ. 80.

(γ) Περὶ πολιτ., Β'. σ. 371.

(δ) «Ὅταν μὴ ἐν χρείᾳ ὦσιν ἀλλήλων, ἢ ἀμφότεροι, ἢ ἄτερος, οὐκ ἀλλάττονται, ὥσπερ ὅταν, οὗ ἔχει αὐτός, οὐ δέηταί τις, οἷον οἴνου, διδόντος σίτου ἐξαγωγήν· δεῖ ἄρα τοῦτο ἰσασθῆναι. Ὑπὲρ δὲ τῆς μελλούσης ἀλλαγῆς, εἰ νῦν μηθὲν δεῖται, ὅτι ἔσται, ἐὰν δεηθῇ, τὸ νόμισμα οἷον ἐγγυητής ἐστιν ἡμῖν· ἔστι γὰρ τοῦτο φέροντι, εἶναι λαβεῖν» κτλ. Ἠθικ. Νικομ., Ε', 5, σ. 93.

Οἱ ῥωμαῖοι νομοδιδάσκαλοι, διακρινόμενοι διὰ τὴν λεπτότητα τῆς κρίσεως, τὴν βαθύτητα τῆς σκέψεως καὶ ἐν γένει τὸν φιλοσοφικὸν ἐκεῖνον νοῦν, οὗτινος τὴν ἀνάπτυξιν ὤφειλον κατὰ πολὺ εἰς τὴν στωϊκὴν φιλοσοφίαν, ἧς πάντες σχεδὸν ἐτύγχανον μύσται καὶ ὀπαδοί, πρὸς τὸ ἐκφέρειν ὁρισμοὺς ἐγένοντο τῷ ὄντι οἱ κατάλληλοι καὶ ἐναγχοῦ οἱ μόνοι. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀναγράφομεν ἐνταῦθα τὸν ἑξῆς περὶ τοῦ νομίσματος ὁρισμόν, ὃν ἐξήνεγκεν εἷς ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων μεταξὺ αὐτῶν, ὁ Παῦλος (ε)· κατ' αὐτὸν τὸ νόμισμα *electa materia est, cujus publica ac perpetua æstimatio, difficultatibus permutationum ac qualitate quantitatis subreniret* (ς), ἤτοι, εἶναι ὕλη πολύτιμος (ἐκλεκτή), ἧς ἡ δημοσία καὶ διαρκὴς ἀξία διὰ τῶν ἴσων ποσοτήτων προλαμβάνει τὰς δυσκολίας τῶν ἀνταλλαγῶν.

Ἀλλὰ καὶ οἱ νεώτεροι πάντες (ζ) δὲν ἔσχον τυχαίαν περὶ τοῦ νομίσματος γνῶσιν· εἰσὶ καὶ ἐκ τούτων οἱ παραγνωρίσαντες τὴν φύσιν αὐτοῦ. Τὸ ἀναγράψαι τὰς ἐπὶ τούτῳ αὐτῶν διαφόρους ταύτας γνώμας καὶ ἐργῶδες καὶ ἀσύμφορον ὑπάρχει. Περιοριζόμεθα παρατιθέμενοι τὸν ὁρισμόν, εἰς ὃν ἀπέληξεν ἡ ἐπιστήμη τελευταῖον μετὰ μακρὰν πεῖραν καὶ μεγάλην μελέτην ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ὁρίζεται λοιπὸν τὸ νόμισμα ὡς ἑξῆς. Ὕλη πολύτιμος, ἥτις καθ' ὡρισμένον ὑπὸ τῆς πολιτείας βάρος καὶ τύπον χρησιμεύει, τὸ μὲν ὡς μέτρον τῆς χρησιμότητος τῶν πραγμάτων καὶ ὡς ἀνταλλαγμα αὐτῶν, τὸ δὲ ὡς ἀντικείμενον ἐμπορεύματος.

Ἐν τῷ ὁρισμῷ τούτῳ βλέπομεν ὅτι δὲν εἶναι ἁπλοῦν σημεῖον τὸ νόμισμα, ἀλλ' ὕλη περιέχουσα ἐν ἑαυτῇ ἀξίαν· ἔπειτα ὅτι ἑκάστη πολιτεία κατ' ἴδιον τρόπον ὡς πρὸς τὸ βάρος καὶ τὸν τύπον (η) καθορίζει τὴν πολύτιμον ταύτην ὕλην, ὅπως ἀποτελῇ νόμισμα, δηλαδὴ καταρτίζουσα τὸ νομισματικὸν αὐτῆς σύστημα· τελευταῖον δὲ τὸ οὕτως ἀποτελεσθὲν νόμισμα ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς ὁ πῆχυς καὶ ἡ λίτρα χρησιμεύει ὡς μέτρον τῆς ἀξίας καὶ τὸ κυριώτερον ὡς ἀνταλλαγμα τῶν πραγμάτων, ἅτινα ἕνεκα τῆς χρησιμότητος αὐτῶν ζητοῦνται καὶ προσφέρονται δηλαδή εἰσιν ἀντικείμενον συναλλαγῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπάρχει ἀντικείμενον ἰδίας ἐμπορίας, ἤτοι τῆς τῶν τραπεζιτῶν καὶ τῶν κολλυβιστῶν.

Καθὼς καὶ νῦν εὑρίσκονται λαοί τινες, εἴτε ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἀφρικῆς, εἴτε ἐν τῇ Πολυνησίᾳ, μὴ εἰδότες τὴν χρῆσιν τοῦ νομίσματος, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι βλέπομεν βραδέως εἰσαγόμενον τοῦτο ἐν ταῖς συναλλαγαῖς. Δὲν ἀναζητοῦμεν νὰ εὕρωμεν ποῦ καὶ πότε ἀνεφάνησαν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους νομίσματα ὡς τὰ σημερινά. Ὁ Ὅμηρος ὁμιλῶν περὶ τῶν εἰς Λῆμνον μεταβάντων ἐκ Τροίας Ἑλλήνων γράφει τὰ ἑξῆς (θ).

Ἔνθεν ἄρ' οἰνίζοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ' αἴθωνι σιδήρῳ,
ἄλλοι δὲ ῥινοῖς, ἄλλοι δ' αὐτῇσι βόεσσιν,
ἄλλοι δ' ἀνδραπόδεσσιν.

Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἀναφέρει ὅτι Βυζάντιοι σιδήρῳ νομίζουσι (χρῶνται ὡς νομίσματι), Καρχηδόνιοι σκύτεσιν. Ἀπέναντι τούτων ἐν τῇ σινικῇ ἱστορίᾳ (ι) ἀνευρίσκομεν ὅτι ἡ πρώτη παρὰ Σίναις

(ε) Ἤκμασεν ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Σευήρου· ἦν ἐντριβέστατος τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, καταλιπὼν πληθὺν συγγραμμάτων.

(ς) Πανδεκτῶν, βιβλ. 18, τίτλ. 1, τεμ. 1.

(ζ) Οὕτω λ. χ. ὁ ἄλλως σπουδαῖος καὶ κριτικώτατος Γάλλος συγγραφεύς, ὁ Montesquieu, γράφει τάδε: La monnaie est un signe, qui represente la valeur de toutes les marchandises. *L'esprit det lois*. XXII, II.

(η) Ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἑκάστη πολιτεία ἐνετύπου τὰ ἴδια αὐτῆς σύμβολα ἢ ἄλλα τινα σημεῖα. Νόμισμά τι τῶν πάλαι Ἀθηναίων ἔφερε τὸν τύπον βοός (ἐ καί τινες διισχυρίζονται ὅτι ἦτο τὸ ἰσότιμον βοός)· ἐντεῦθεν ἡ γνωστὴ παροιμία: βοῦς ἐπὶ γλώσσης βέβηκεν. Ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου προελθοῦσα ἐξ Ἀσίας ἐπεκράτησεν ἡ ἕξις ὅπως ἐκτυπῶνται ἐπὶ τῶν νομισμάτων αἱ εἰκόνες τῶν βασιλέων, συντείνουσα τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῆς χρονολογίας καὶ τὴν κατάταξιν αὐτῶν. Καθ' ἃ γράφει ὁ Κεδρηνὸς περὶ τοῦ Τσιμισκῆ: «προσέταξε καὶ ἐν τῷ νομίσματι, καὶ ἐν τῷ ὀβελῷ, εἰκόνα ἐγγράφεσθαι τοῦ Σωτῆρος, μὴ πρότερον τούτου γινομένου· ἐγράφοντο δὲ καὶ γράμματα ῥωμαϊστὶ ἐν θάτερῳ μέρει, ὧδε πη διεξιόντα: Ἰησοῦς Χριστὸς Β. Β. (Σύνοψ. Ἱστορ. σ. 683), φαίνεται ὅτι πρῶτος οὗτος ἐκ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἐνεχάραξε τὸ ὁμοίωμα τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τῶν νομισμάτων· ἐν τούτοις φέρεται ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον νόμισμα Ἰουστινιανοῦ Β', τοῦ Ῥινοτμήτου. Λέων ὁ Σοφὸς δὲ μετεχειρίσθη πρὸς τῷ τοῦ Σωτῆρος καὶ τῷ τῆς Θεοτόκου. Φιλονεικεῖται ἔτι τί ἄρά γε σημαίνουσιν ἢ ὑπεμφαίνουσι τὰ τέσσαρα Β, τὰ εἰς τὰς γωνίας τεθειμένα τοῦ σταυροῦ, τοῦ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Παλαιολόγων.

(θ) Ἰλιάδ. κ, σ. 74—77.

(ι) Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Χοαγκ-τὶ (2698—2637), πρώτου αὐτοκράτορος τῶν Σινῶν: Le commerce fut établi et l'on fabriqua une monnaie qui remplaça les échanges en nature ce qui fut un grand pas dans la civilisation. *Chine* par M. G. Pauthier, p. 29) Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον δέ: Πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων οἱ Λυδοὶ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. (Ἱστορ. Α, 94).

τύπωσις νομισμάτων ἐγένετο κατὰ τὸ 2650 π. Χ. Ὁπωσδήποτε ὅμως τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἐγένοντο γνωστὰ τὰ νομίσματα τῷ 869 π. Χ., τυπώσαντος ἐν Αἰγίνῃ (ια) τοῦ βασιλέως τοῦ Ἄργους Φείδωνος ἀργυρᾶ νομίσματα.

Ἐν Ῥωσσίᾳ ἐγένετο ἀπόπειρα ἀπὸ τοῦ 1828—1846 ὅπως εἰσαχθῇ ὡς ὕλη πρὸς νομισματοποίησιν καὶ ἡ πλατίνη, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ἐπεκράτησε δὲ ἐν τέλει ὅτι καταλληλότατοι καὶ μόναι ὕλαι, ἐξ ὧν νὰ κόπτωνται νομίσματα, εἰσὶν ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος. Τοῦτο δὲ αἰτιολογεῖται διὰ τῶν ἑξῆς λόγων· α') διότι τὰ δύο ταῦτα μέταλλα ἔχουσιν ἀξίαν ἐσωτερικὴν (ιβ), ὅθεν καὶ πολύτιμα λέγονται. β') διότι εἰσὶν εὐδιάγνωστα καὶ δὲν συγχέονται εὐκόλως πρὸς ἄλλα. γ') διότι εἰσὶν εὐμετακόμιστα, προσὸν μέγα διὰ τὴν κυκλοφορίαν αὐτῶν. δ') διότι δύνανται νὰ ἐπιδεχθῶσι πρὸς τύπωσιν ἐπ' αὐτῶν σημεῖα καὶ σύμβολα τῆς ἀρχῆς, καθιστῶντα σχεδὸν περιττὴν πᾶσαν τῶν ἰδιωτῶν καθ' ἑκάστην συναλλαγὴν προσοχὴν καὶ ἐξέτασιν. ε') διότι δὲν ὑπόκεινται εὐκόλως εἰς φθορὰν ἢ ἀλλοίωσιν ἕνεκα τῆς καθ' ἡμέραν χρήσεως αὐτῶν. (ιγ) ς') διότι εἰσὶν εὐμετάτρεπτα, ὥστε τηκόμενα δύνανται νὰ ὑπηρετήσωσιν καὶ πρὸς ἰδιωτικοὺς τῶν ἀνθρώπων σκοπούς.

Ἡ ἐν τῷ κόσμῳ ποσότης τῶν δύο τούτων μεταλλῶν δὲν εἶναι πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἡ αὐτή. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐλαττοῦται αὕτη, εἴτε διὰ τῶν συνήθων τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασι περιστάσεων, οἷον καταποντισμοῦ, πυρκαϊᾶς καὶ τῶν τοιούτων, εἴτε καὶ διὰ τῆς ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἄρσεως ἐκ τῆς κυκλοφορίας μεταχωνευόντων αὐτὰ εἰς οἰκειακὰ σκεύη καὶ ἄλλα ἀντικείμενα τῆς τέχνης· ἀφ' ἑτέρου δὲ πλεονάζει διὰ τῆς ἀνακαλύψεως μεταλλείου τινὸς πλουσίου. Οὕτω λοιπὸν καὶ τὰ δύο ταῦτα πολύτιμα μέταλλα βλέπομεν ὑποκείμενα εἰς τὸν γενικὸν νόμον τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως, καὶ ἑπομένως ποτὲ μὲν ἐκπίπτοντα, ποτὲ δὲ ὑπερβαίνοντα τὴν ὁρισθεῖσαν αὐτοῖς ἀξίαν. Ἰδία ἡ μεταβολὴ αὕτη μᾶλλον ἐπαισθητὴ καὶ ἀνησυχίας πρόξενος εἶναι ἐν τῇ σχέσει τῶν δύο τούτων μετάλλων πρὸς ἄλληλα (ιδ). Ὅθεν ἕνεκα τούτου προτιμοτέρα ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἡ χρῆσις ἑνὸς μόνου ἐκ τῶν δύο τούτων μετάλλων πρὸς νομισματοποίησιν. Τοῦτο ὅμως οὐχὶ ὅπως ἀπορριφθῇ καθ' ὁλοκληρίαν καὶ τὸ ἕτερον (ιε), δυνάμενον νὰ χρησιμεύῃ εἰς τὰς μικρὰς ἐπιτοπίους συναλλαγάς, ὡς τὰ ἐκ χαλκοῦ ἢ καὶ νικελίου κερμάτια.

Ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη τοῦ ἁπλοῦ (ις) ἢ διπλοῦ νομισματικοῦ κανόνος (étalon) οὔτε παραδεκτὴ γενικῶς ὑπὸ πάντων ἐγένετο, οὔτε καὶ γενομένη δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ ἐν τῷ ἅμα. Ἐντεῦθεν ἔχομεν τὴν διπλῆν ἐν Εὐρώπῃ διαίρεσιν τῶν νομισματικῶν συστημάτων.

(ιδ) Ἡ νομισματικὴ σύμβασις ἐν Παρισίοις τοῦ 1865, ἥτις ἀπετέλεσε τὴν ἀρχὴν τῆς Λατινικῆς ἑνώσεως, ὥρισε τὴν σχέσιν τοῦ ἀργύρου πρὸς τὸν χρυσὸν ὡς 15 ½: 1. ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σπουδαίως αὕτη παρήλλαξε φθάσασα μέχρι τοῦ 17. Ἐντεῦθεν αἱ ἀνησυχίαι τῶν κυβερνήσεων καὶ αἱ δυσκολίαι τῶν συναλλαγῶν, ἔνθα τὸ τοῦ διπλοῦ νομισματικοῦ κανόνος σύστημα ἐπικρατεῖ. Ἡ σχέσις αὕτη διάφορος ὑπῆρξε κατὰ τὰς διαφόρους τῆς ἱστορίας χρονικὰς περιόδους· οὕτω, παρ' Ἰνδοῖς, κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Μανοῦ ἦν 2 ½: 1. παρ' Ἕλλησιν ἐποίκιλλεν ἀπὸ τοῦ 10—14: 1. κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὁμοίως 10—12: 1.

(ιε) Οὕτω, καίτοι ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπικρατεῖ ὁ ἁπλοῦς τοῦ χρυσοῦ νομισματικὸς κανών, ἐν τούτοις κατὰ πρότασιν τοῦ Peel τὸ Κοινοβούλιον παρεδέχθη ὅπως ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας ἔχῃ τὸ πέμπτον τοῦ μεταλλικοῦ αὐτῆς ἀποταμιεύματος εἰς ἄργυρον δι' ἐκτάκτους αὐτοῦ χρείας.

(ις) Ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας, τὸν ἁπλοῦν τοῦ χρυσοῦ νομισματικὸν κανόνα ἔχουσι καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Πορτογαλία, ἡ Ὁλλανδία, τὰ Σκανδιναυϊκὰ κράτη καὶ ἀπὸ τοῦ 1870 ἡ Γερμανία.

Ὅπως ἀπολαμβάνῃ τὸ νόμισμα τῆς γενικῆς ἐμπιστοσύνης, μὴ καταβαλλομένης ἑκάστοτε ἐξετάσεως καὶ ἐρεύνης περὶ τοῦ βάρους καὶ ποιοῦ αὐτοῦ, εἴδομεν ὅτι δέον νὰ ληφθῇ περὶ τούτου πρόνοια ὑπὸ τῆς πολιτείας· αὕτη πρέπει νὰ ἐπιστατῇ καὶ προσέχῃ ἐπὶ τῆς χύσεως καὶ ἐκτυπώσεως αὐτῶν δι' ἰδιαιτέρου αὐτῆς ὑπαλλήλου. Ἀλλὰ τὰ οὕτω πως κοπτόμενα νομίσματα ἠδύναντο οἱ πολῖται πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἄλλης δαπάνης καὶ κόπου νὰ μεταχειρίζωνται πρὸς τῆξιν καὶ ἀναχώνευσιν εἰς διάφορα αὐτοῖς ἀναγκαῖα ἔργα, ἢ καὶ νὰ φυγαδευθῶσιν ἀλλαχοῦ (ιζ) ἔνθα ἐπρονόησαν περὶ τούτου. Πρὸς πρόληψιν τοῦ κακοῦ τούτου δέον νὰ ἀφαιρῶνται τὰ τῆς χωνεύσεως καὶ ἐκτυπώσεως ἔξοδα *(frais de fabrication)*. Πρὸς τοῦτο δὲν κόπτουσι τὰ νομίσματα ἐκ καθαροῦ μετάλλου, ἀλλ' ἀναμιγνύουσιν ἐντὸς αὐτοῦ ποσότητά τινα χαλκοῦ (ιη). Τοῦτο ἄλλως τε συντείνει καὶ πρὸς τὸ καταστῆσαι τὸ μέταλλον ἔτι μᾶλλον σκληρὸν καὶ ἑπομένως ἧττον ὑποκείμενον εἰς φθορὰν ἕνεκα τῆς καθ' ἡμέραν χρήσεως ἐν ταῖς συναλλαγαῖς. Ἡ ἀναλογία αὕτη τοῦ μίγματος (alliage) καλεῖται τίτλος (titre). Ἔτι δὲ δὲν εἶναι δυνατὸν διὰ τῆς τέχνης νὰ παραχθῶσιν ἅπαντα τὰ νομίσματα τοῦ αὐτοῦ βάρους καὶ μίγματος· ὡρίσθη λοιπὸν καὶ ἐνταῦθα βαθμός τις, καλούμενος ἀνοχὴ *(tolérance)*, μέχρις οὗ εἶναι ἀνεκτὴ ἡ διαφορὰ αὕτη (ιθ).

Τὸ κόπτειν νόμισμα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἤδη χρόνων ἐθεωρήθη, καὶ ἀνεγνωρίσθη νῦν, ὡς κυριαρχικὸν δικαίωμα τοῦ ἡγεμόνος (κ), μαρτυροῦν ἐν μὲν τῷ ἐσωτερικῷ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ τὴν ἀνεξαρτησίαν. Οὕτω λοιπὸν ἑκάστη πολιτεία ἔχει τὸ ἴδιον νόμισμα, διαφέρον τῶν ἄλλων κατά τε τὸ ὄνομα, τὸ βάρος καὶ τὸν τύπον. Ἀλλ' ἐπειδὴ κράτος τι δὲν δύναται νὰ ζήσῃ κατὰ μόνας ἐν τῷ κόσμῳ, εὑρίσκεται δὲ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ, εἰς διηνεκεῖς καὶ μεγάλας μετὰ τῶν γειτόνων, καὶ πολλάκις τῶν ἀπομακρυσμένων ἐθνῶν, σχέσεις, ἡ δὲ ποικιλία τῶν διαφόρων ἐθνικῶν νομισμάτων οὐ μικρὰς δυσκολίας καὶ ἐμπόδια ἐπάγεται εἰς τὰς συναλλαγὰς τῶν πολιτῶν, ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν τοῦτο πρὸς διόρθωσιν, διαφυλαττομένων πάντοτε τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων ἑκάστης πολιτείας. Πρὸς τοῦτο λοιπὸν παρεδέχθησαν ὅπως ἕκαστον κράτος ἔχῃ ἴδιον μὲν κατ' ὄνομα νόμισμα, ἀλλὰ τὸ βάρος ὑπάρχῃ παρ' ἅπασι τὸ αὐτό. Ὡς πρότυπον ἐλήφθη τὸ βάρος καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ γαλλικοῦ νομισματικοῦ συστήματος. Τοῦτο δὲ, τὸ μὲν διὰ τὸ μὴ αὐθαίρετον τοῦ βάρους (κα), τὸ δὲ διὰ τὸ δεκαδικὸν αὐτοῦ ἐν τῇ διαιρέσει σύστημα, πολλὰς τὰς εὐκολίας ἔχον εἰς τὸ συναλλάττεσθαι. Οὕτως ἐσχηματίσθη ἡ λεγομένη Ἕνωσις τῶν λατινικῶν κρατῶν, εἰς ἣν ἀπὸ τοῦ 1867 εἰσήχθη καὶ ἡ Ἑλλάς.

Ἐπεκράτει ἄλλοτε γενικῶς, καὶ νῦν ἔτι παρά τισιν, ὅτι νόμισμα σημαίνει πλοῦτον· ἑπομένως ὅσῳ περισσότερα νομίσματα ἔχει τις τόσῳ καὶ πλούσιος ὑπάρχει. Τὸ πεπλανημένον τῆς ἰδέας ταύτης ἀπέδειξεν ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη τῆς τε Πλουτολογίας καὶ τῆς Πολιτειολογίας. Καὶ κατ' ἐκείνην μὲν ἀποδείκνυται τὸ σφαλερὸν αὐτῆς, πρῶτον μὲν διότι ἡ ποσότης (κγ) τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πολυτίμων μετάλλων σχετικῶς πρὸς τὰ ἄλλα κεφάλαια πλούτου εἶναι ἐλαχίστη, ἑπομένως καὶ εἰς ἓν κράτος τὸ αὐτὸ, δεύτερον δὲ διότι οὐδεὶς ἔχει ἅπαντα τὸν πλοῦτον αὐτοῦ εἰς χρήματα, οὔτε θέλει νὰ ἔχῃ, καθιστῶν οὕτως αὐτὸν ἀργὸν καὶ ἄγονον ὥστε εἴτε εἰς κτήματα εἴτε εἰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις θέλει καταβάλει αὐτόν. Κατὰ ταύτην δὲ εὑρίσκομεν ὅτι τὰ μᾶλλον πλούσια κράτη ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσιν ἐκεῖνα, ἐν οἷς τὸ ὀλιγώτερον ποσὸν τῶν νομισμάτων ὑπάρχει (κδ).

Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς πλημμελοῦς ταύτης ἰδέας ἐνήργει ἄλλοτε ὁ Colbett, ἐκδίδων τοὺς περιοριστικοὺς διὰ τὸ ἐμπόριον νόμους. Ἐπίσης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ὑπουργοὶ τῶν γάλλων βασιλέων, οἵτινες ὑπὸ τὸ προνόμιον τῆς κυριαρχίας (seigneuriage) καὶ ὑπὸ τὰ ἔξοδα τῆς ἐκτυπώσεως, ἠλάττουν τὸ ἐν τοῖς νομίσμασι καθαρὸν ποσὸν τοῦ μετάλλου, πιστεύοντες ὅτι οὕτως, αὐξανομένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νομισμάτων, συναυξάνει καὶ ὁ ἐθνικὸς πλοῦτος. Ἐν δὲ τῇ ἀρχαιότητι εὑρίσκομεν τὸν Λυκοῦργον, τὸν ἱδρυτὴν τῆς σπαρτιατικῆς πολιτείας. Θέλων οὗτος νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν Σπάρτην διὰ παντὸς τοῦ κακοῦ τῆς πολυτελείας, ἐσκέφθη νὰ ἐκδιώξῃ ἐξ αὐτῆς τὸν πλοῦτον, εἰς ὃν ἀκολουθεῖ αὕτη. Ἐπὶ τούτῳ δὲ εὗρε καλὸν νὰ καταργήσῃ ἐντελῶς τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα, εἰσαγαγὼν διὰ τὰς καθ' ἡμέραν συναλλαγὰς σιδηρᾶ τινα νομίσματα, ὅλως ἀκατάλληλα καὶ ἄνευ τινὸς ἀξίας (κε). Καὶ ναὶ μὲν ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου· οἱ Σπαρτιᾶται κατέστησαν παραδειγματικοὶ διὰ τὴν λιτότητα καὶ ὀλιγάρκειαν αὐτῶν· ἀλλὰ τοῦτο ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὴν ἔλλειψιν πάσης μετὰ τῶν ἐκτὸς ἐπιμιξίας (κς') καὶ δὴ εἰς τὸ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τοῦ βίου τῶν Σπαρτιατῶν σύστημα· ἐν ἄλλοις λόγοις, διότι μετεσχημάτισε τὴν σπαρτιατικὴν πολιτείαν εἰς στρατιωτικὸν κοινόβιον (κζ).

Ἐγείρεται τὸ ζήτημα· ὁποία τις ἤθελεν εἶναι ἡ μορφὴ τοῦ κόσμου, μὴ ὑπάρχοντος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ ἑπομένως ἐλλείποντος τοῦ χρήματος. Δὲν ἐπιχειροῦμεν νὰ λύσωμεν τὸ δύσκολον τοῦτο ζήτημα. Παρατηροῦμεν μόνον ὅτι ἂν ὁ πολιτισμὸς δὲν ὀφείλεται καθ' ὅλου εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ νομίσματος, τὸ νόμισμα ὅμως θεωρεῖται ὡς εἷς ἐκ τῶν κυρίων παραγόντων αὐτοῦ (κη).

(ιζ) Ὅπως συνέβη εἰς τὰ νομίσματα τῆς πρώτης ἐν Ἑλλάδι βασιλείας, ἀφανισθέντα ἅμα ὡς ἐτέθησαν εἰς κυκλοφορίαν.

(ιη) Ἤτοι $^1/_{10}$· ἀλλ' ἅπασα ἡ ποσότης αὕτη τοῦ χαλκοῦ δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ ἔξοδα. Κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον, κρατοῦνται ὡς ἔξοδα ἐκτυπώσεως ἐπὶ μὲν τῶν χρυσῶν νομισμάτων ἐννέα φράγκα εἰς τὸ χιλιόγραμμον, ἐπὶ δὲ τῶν ἀργυρῶν τρία.

(ιθ) Μέχρι πέντε τοῖς χιλίοις τὸ μέγιστον ὅριον.

(κ) Ἴδε ἄρθρον 7 τοῦ ὀθωμανικοῦ Συντάγματος.

(κα) Τὸ φράγκον ἔχει βάρος πέντε γραμμαρίων· ἓν δὲ γραμμάριον ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἀπόλυτον βάρος ἑνὸς κυβικοῦ ἑκατοστομέτρου ὕδατος καθαροῦ, ληφθέντος ἐν τῇ θερμοκρασίᾳ τῆς μεγίστης αὐτοῦ πυκνότητος, ὅηλ. 4 βαθμῶν ὑπὲρ τῆς τοῦ διαλυομένου πάγου.

(κβ) Τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος τὰ καλὰ ἐγνώσθησαν καὶ ἐφηρμόσθησαν ἐν τῇ πράξει πολὺ πρότερον ἐν Σινικῇ ἢ ἀφ' οὗ εἰσήχθησαν ἐν Εὐρώπῃ διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων τῆς γαλλικῆς τοῦ 89 ἐπαναστάσεως. Ὁ ἀνωτέρω (σημ. ί.) μνησθεὶς αὐτοκράτωρ τῶν Σινῶν, ἐκτὸς τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος ἐπὶ τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν, εἰσήγαγεν αὐτὸ καὶ ἐν τῇ χωρογραφικῇ διαιρέσει τοῦ κράτους αὐτοῦ, ὁρίσας ὅπως χωρισθῇ αὐτὸ εἰς 10 νομοὺς, ὧν πάλιν ἕκαστος εἰς 10 ἐπαρχίας, ἀποτελουμένων καὶ τούτων ἑκάστης ἐκ 10 πόλεων. Ἐνταῦθα ἀναφαίνεται τὸ ἰδιότροπον ὅλως καὶ παράξενον τοῦ σινικοῦ χαρακτῆρος. *Chine* par M. G. Pauthier, αὐτόθι.

(κγ) Τὸ ποσὸν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πολυτίμων (χρυσοῦ καὶ ἀργύρου) μετάλλων ὑπελογίσθη ὅτι ἀνήρχετο πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς εἰς 1600 ἑκατομμύρια. Κατὰ δὲ τὰ μέσα τοῦ τρέχοντος αἰῶνος εἰς 25 ἕως 26 δισεκατομ. (συμπεριλαμβανομένης, ἐννοεῖται, καὶ τῆς Ἀμερικῆς), ὧν τὰ 10 χρυσοῦ καὶ τὰ 15 ἀργύρου. Michel Chevalier, *De la monnnie*, Sect. VII. ch. III, παρατηρεῖ δὲ περὶ τῶν ὑπολογισμῶν τούτων ὁ διάσημος οὗτος Γάλλος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς πλουτολογίας τάδε: Les supputations de ce genre sont éminément hypothétiques.

(κδ) Οὕτω, κατὰ τὸν Bandrillard, «ἡ Ἀγγλία καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαί εἰσι τὰ πλουσιώτερα κράτη τοῦ κόσμου, εἰ καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ὀλιγώτερον μεταλλικὸν ὑπάρχει ἢ ἐν Γαλλίᾳ, ἐν δὲ ταῖς δευτέραις ὀλιγώτερον ἢ ἐν Ἱσπανίᾳ». *Manuel d' écon. politique.*

(κε) Ἀκουσάσας (ὁ Λυκοῦργος) πᾶν νόμισμα χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν, μόνῳ χρῆσθαι τῷ σιδηρῷ προσέταξε· καὶ τούτῳ δὲ ἀπὸ πολλοῦ σταθμοῦ καὶ ὄγκου δύναμιν ὀλίγην ἔδωκεν, ὥστε δέκα μνῶν ἀμοιβὴν ἀποθήκης τε μεγάλης ἐν οἰκίᾳ δεῖσθαι καὶ ζεύγους ἄγοντος . . . . . ὅξει γὰρ ὡς λέγεται, διαπύρου σιδήρου τὸ στόμωμα καταβέσας ἀφείλετο τὴν εἰς τἆλλα χρείαν καὶ δύναμιν, ἀδρανοῦς καὶ δυσέργου γενομένου. Πλουτάρχου, Λυκοῦργος, IX.

(κς) . . . . οὐδ' ἀποδημεῖν ἔδωκε τοῖς βουλομένοις καὶ πλανᾶσθαι ξενικὰ συνάγοντες ἤθη καὶ μιμήματα βίων ἀπαιδεύτων καὶ πολιτευμάτων διαφόρων. Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀθροιζομένους ἐπ' οὐδενὶ χρησίμῳ καὶ παρεισρέοντας εἰς τὴν πόλιν ἀπήλαυνεν, οὐχ, ὡς Θουκυδίδης φησὶ, δεδιὼς μὴ τῆς πολιτείας μιμηταὶ γένωνται καὶ πρὸς ἀρετήν τι χρήσιμον ἐκμάθωσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως μὴ διδάσκαλοι κακοῦ τινος ὑπάρξωσιν. Πλουτάρχου, Λυκοῦργος, XXVII.

(κζ) . . . αὐστηρὰ δὲ ἡ Λυκούργειος (διάταξις καὶ διαίρεσις τοῦ πολιτεύματος) καὶ ἀριστοκρατικὴ, τὰς μὲν βαναύσους ἀποκαθαίρουσα τέχνας εἰς οἰκετῶν καὶ μετοίκων χεῖρας, αὐτοὺς δὲ τοὺς πολίτας εἰς τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ συνάγουσα, πολέμου χειροτέχνας καὶ θεράποντας Ἄρεως ὄντας, ἄλλο δὲ οὐδὲν εἰδότας οὐδὲ μελετῶντας ἢ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι καὶ κρατεῖν τῶν πολεμίων. Πλουτάρχου, Λυκούργου καὶ Νουμᾶ σύγκρ., II.

(κη) Φαίνεται ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ νομίσματος, καὶ ἂν δὲν εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς γῆς χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἤθελεν ὑπάρχει παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς ἀχώριστος οὖσα ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ κοινωνικοῦ βίου καὶ ἑπομένως τοῦ πολιτισμοῦ. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἔχομεν τὰ παραδείγματα διαφόρων βαρβάρων καὶ ἡμιπολιτίστων λαῶν, παρ' οἷς, καίτοι ἐλλείπουσι τὰ δύο ταῦτα μέταλλα, ἀνευρίσκομεν ὅμως νομίσματα, ἐξ ἄλλης ὕλης ἀποτελούμενα, πάντοτε ὅμως ἐχούσης ἐν ἑαυτῇ ἀξίαν. Οὕτω παρὰ τοῖς πάλαι Γερμανοῖς ὡς νόμισμα ἐχρησίμευον οἱ ἵπποι· ὁμοίως οἱ ἵπποι καὶ τὰ πρόβατα παρὰ τοῖς Κιρκασίοις· διάφορα δέρματα ζώων ἐν Ρωσσίᾳ· τὸ τέϊον ἐν τῇ βορείῳ Ἀσίᾳ, οἱ φοίνικες ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ζαχάρας, τὸ κακάον παρὰ τοῖς παλαιοῖς κατοίκοις τοῦ Μεξικοῦ, οἱ καπνοὶ ἐν Μαιριλάνδῃ καὶ Βιργινίᾳ καὶ εἴ τι ἄλλο ἀλλαχοῦ. Μάλιστα ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ρωσσίᾳ ἀνευρίσκομεν καὶ τὸν ἐξῆς περίεργον θεσμὸν, εἶδός τι πρωτογενοῦς τραπέζης· ἐπειδὴ δύσκολος ἡ κυκλοφορία τῶν δερμάτων ὑπάρχει (καὶ δὴ ἄρκτων) ἐπενοήθη τὸ ἑξῆς· παρέδιδεν ἕκαστος τὰ ἑαυτοῦ εἰς δημόσιόν τι κατάστημα, λαμβάνων παρὰ τοῦ ἐν αὐτῷ φύλακος ἰσάριθμα τούτου δηλωτικὰ γραμμάτια, φέροντα τὴν σφραγῖδα αὐτοῦ, καὶ ὧν ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει μόνον ἐπεστρέφοντο τὰ δέρματα· τὰ γραμμάτια ταῦτα ἐκυκλοφόρουν ὡς χρήματα.

Η ΕΛΛΑΣ

ΕΝ ΤΗι ΠΑΓΚΟΣΜΙΩι ΕΚΘΕΣΕΙ.

Θαυμασίως διαῤῥυθμίσασα τὴν ἐν Παρισίοις Παγκόσμιον Ἔκθεσιν ἡ Γαλλία δικαίως διαφημίζεται ἐπὶ τῷ μεγαλείῳ καὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ τοῦ ἔργου τούτου. Τὰ διάφορα ἔθνη συγκαλεσθέντα ἐκ τρίτου εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην συνέντευξιν καὶ φιλικῶς ἀμιλλώμενα πρὸς τὴν φιλοξενοῦσαν χώραν, ἀπέδειξαν ἐν γένει ὅτι προοδευτικῶς ἐβάδισαν κατὰ τὴν τελευταίαν ἑνδεκαετῆ περίοδον, καὶ ὅτι ἀτμένως ἤδη ἀναμένουσι καὶ τὴν διὰ βραβείων προσήκουσαν ἀμοιβὴν τῶν νέων αὐτῶν ἐφευρέσεων, ἢ καὶ τῆς τελειοποιήσεως τῶν κατὰ μέρος ἀπαρχαιωθέντων τρόπων τοῦ ἐργάζεσθαι καὶ παρέχειν τὰ διάφορα τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν ὠφελίμων τεχνῶν προϊόντα. Ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ ἐπίσης πολλοὶ οἱ ἐκλεκτοὶ, ἐξαιρουμένων τῶν ἀσιατικῶν λαῶν καί τινων μικρῶν τῆς Εὐρώπης ἡγεμονιῶν.

Ἡ διανομὴ τῶν βραβείων τούτων φαίνεται δριστικῶς παραπεμφθεῖσα εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐνεστῶτος μηνὸς, ἡ δὲ λῆξις τῆς Ἐκθέσεως ὡρίσθη περὶ τὰ μέσα νοεμβρίου.

Πρὸ τῆς προθεσμίας λοιπὸν ταύτης καὶ ἐν ὅσῳ ἀμυδρὰν ἕκαστος ἔχει ἐκθέτης ἰδέαν τῆς ἧς ἀπονεμηθήσεται αὐτῷ διακρίσεως ἢ τιμῆς, σπεύσωμεν καὶ ἡμεῖς ὅπως ἐξενέγκωμεν ἐλευθέρως καὶ ἀμερολήπτως κρίσιν τινὰ περὶ τῆς σχετικῆς τελειότητος τῆς ἑλληνικῆς Ἐκθέσεως, ἀρχόμενοι σήμερον τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτῆς τμήματος καὶ ἐπιφυλαττόμενοι ὅπως ἰδίᾳ ἐκθέσωμεν τὰς περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ βιομηχανίας ἡμετέρας σκέψεις ἐν προσεχεῖ ἡμῶν ἀλληλογραφίᾳ.

Καὶ ἐν πρώτῃς ὁμολογητέον ὅτι χαλεπὸν καὶ ἐνάκανθον ἡμῖν ἐπιβάλλομεν ἔργον, ἐνῷ ἤδη πολλὰ σκιὰ καὶ ἀνάξια περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐλέχθησαν Ἐκθέσεως, ἀλλ' οἷς καὶ πάρεργον θεωροῦμεν προσέξαι τὸν νοῦν, σύμψηφοι μᾶλλον ὄντες τῶν ἀληθῶς σπουδασάντων τὴν Ἔκθεσιν καὶ ὑγιᾶ δυναμένων ἐξενεγκεῖν κρίσιν.

Τοιαύτη δὲ ἡ πρόσφατος δημοσίευσις ἰδιαιτέρας μελέτης περὶ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν τῷ 1878 Ἔκθεσιν *(La Grèce et l'Exposition du 1878)* παρὰ τοῦ γνωστοῦ φιλέλληνος κ. μαρκησίου de Queux de St Hilaire καὶ τοῦ κ. C. Lamarre παρὰ τῷ βιβλιοπωλείῳ τοῦ κ. C. Delagrave, οὐχ ἧττον νέου φιλέλληνος καὶ ἐφαμίλλου τοῖς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐπιμελουμένοις ἐνταῦθα μεγάλοις ἐκδόταις.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὁμοιόμορφον ἔχον διασκευὴν πρός τινα συγχρόνως ἤδη ἐκδοθεῖσαν συλλογὴν βιβλίων, τὰ διάφορα διαγραφόντων κράτη, τὰ μεταχόντα τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως, ἐξετάζει ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις τὸ ἔθνος, ἐκθέτον συνοπτικῶς ἀλλ' ἐμβριθῶς τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, καὶ συσσωρεύον τὴν χωρογραφίαν, τὴν στατιστικὴν, τὸ πολίτευμα, τὰ δημόσια καθιδρύματα, τοὺς κοινωνικοὺς, ἠθικοὺς, ἐμπορικοὺς καὶ γεωπονικοὺς πόρους, δεικνύει ἐκ τῶν ἐντυπώσεων, ἃς ἡ ἰδιαιτέρα ἐθνικὴ ἔκθεσις παρέχει τῷ θεατῇ, τὸν βαθμὸν τῆς ἀληθοῦς προόδου τῶν ὡραίων τεχνῶν, τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν λοιπῶν προϊόντων τῆς ἐπιστήμης βιομηχατίας.

Ἀριθμητικῶς, τὸ καλλιτεχνικὸν τμῆμα τῆς Ἑλλάδος παρέχει περὶ τὰς 60 εἰκόνας καὶ 20 ἀγάλματα, ὧν τέσσαρα συμπλέγματα καὶ δύο μεγάλα ἀνάγλυφα· ἐκτὸς δὲ τούτων πολυάριθμα σκιαγραφήματα καὶ ἰχνογραφίας, ἔργα μαθητευόντων μετὰ ζήλου καὶ ἐπιτυχίας.

Ἡ τοῦ κ. Γύζη εἰκὼν, οἱ Νεαροὶ ἀῤῥαβῶνες, ἀποπνέει χάριν καὶ ἀλήθειαν τῶν ἐντοπίων ἐθίμων καὶ ἐνδυμάτων λίαν ἀκριβῶς, ἐκ δὲ τῆς ζωηροτάτης ἁρμονίας καὶ ἑνότητος τῶν προσώπων τῆς πολυμελοῦς ὁμηγύρεως ὁ θεατὴς κινεῖται ἀμέσως εἰς εὐφροσύνην, ἰδίως δὲ θαυμάζει τὴν φυσικωτάτην διάχυσιν τοῦ ὑπὸ φαιδρὸν μύσταξ μειδιῶντος πατρὸς τῆς ἀῤῥαβωνιζομένης, ἥτις ἤδη καὶ πολλὴν προσποιεῖται σεμνοπρέπειαν, λαμβάνουσα τὸ παρὰ τοῦ ἱερέως ἐναλλασσόμενον δακτύλιον, πρὸς ὃ καὶ ὁ μελλόνυμφος περιπαθῶς ἀποβλέπει, ὡς εἰ διηρώτα αὐτὸ ἐμπιστευτικῶς περὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ εὐτυχίας.

Ὁ κ. Γύζης, ἔχων τὴν χεῖραν λίαν ἐπιτηδείαν καὶ εὐφυῶς διανέμων τὰς σκιὰς, εἰδικὸς φαίνεται τῆς ἱστορίας ζωγράφος. Διαμένων δὲ ἐν Βαυαρίᾳ ἀπολαύει μεγάλης ὑπολήψεως,καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ συγκαταλέγεται μετὰ τῶν δικεκριμμένων ἐκθετῶν τῶν τῶν ἀντιπροσωπευόντων τὴν γερμανικὴν καλλιτεχνίαν ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως.

Ὁ κ. Θεόδωρος Ῥάλλης, μαθητεύσας ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ κ. Cérome ἐκθέτει σπουδάσματα, ἅτινα ἕνεκα τῆς σμικρότητος αὐτῶν διαφεύγουσι κατὰ πρῶτον τὴν προσοχὴν, ἀλλ' ἐξετάζων τις αὐτὰ ἐπανειλημμένως ἀνακαλύπτει πλείστας λεπτότητας. Αἱ ἐπιτυχέστεραι αὐτοῦ εἰκόνες εἰσί. Γυνὴ

ἐποδυρομένη ἐνώπιον τῆς κενῆς τοῦ τέκνου αὐτῆς κοιτίδος, Ὀθωμανὶς κιθαρίζουσα, καὶ Παιδίσκη ἄνθη ἀρδεύουσα.

Τὰ ἔργα τοῦ κ. Λύτρα, Τηνίου καὶ συμπολίτου τοῦ κ. Γύζη, ἀναγνωρίζονται ἐκ τοῦ λευκοφαίου ἰδιαιτέρου αὐτῶν χρωματισμοῦ, ὅστις δίδει εἰς ἕκαστον πρόσωπον λείμαιφόν τινα χροιὰν ἁρμόζουσαν ἐν μέρει τῇ Ὀρφανίδι καὶ τῇ ὑπὸ ἀράβων πειρατῶν ἁρπαγείσῃ Ἑλληνίδι, ἀλλὰ γενικῶς παραβλάπτουσαν τὴν ἀπαιτουμένην ζωηρότητα τῶν ἐμπαθῶν σκηνῶν, οἷον τὸ Ἐπεισόδιον τοῦ ἐμπρηστοῦ Κανάρη καὶ τὴν ὑπὸ μελομανῶν παιδαριῶν τοῦ δρόμου ἑορταζομένην Παραμονὴ τοῦ νέου ἔτους.

Ἐν γένει τὸ προτέρημα τοῦ ζωγράφου τούτου συνίσταται εἰς τὸ εὔρυθμον τῆς ἰχνογραφήσεως καὶ τὴν ἐνδιαφέρουσαν ἐκλογὴν τῶν ἐγχωρίων ἀναγραφῶν. Ἀρέσκει δὲ τοῖς πολλοῖς καὶ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ὁ Ἀσπασμὸς διὰ τὴν πολλὴν ἀφέλειαν.

Ὁ νέος κ. Ἰάκωβος Ρίζος, μαθητὴς τοῦ κ. Cabanel καθηγητοῦ τῆς ἐνταῦθα σχολῆς τῶν ὡραίων τεχνῶν, ἐπιμελεῖται τῶν ἀπεικονίσεων, καὶ διαπρέπουσιν ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ αἰθούσῃ δύο αὐτοῦ ὁλόσωμοι εἰκόνες, ἡ μὲν παριστάνουσα Σπουδὴν γυναικὸς γυμνῆς, ἡ δὲ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς αὐταδέλφης αὐτοῦ κυρίας Παπαρρηγοπούλου. Ἡ εἰκὼν αὕτη οἱονεὶ ζῶσά ἐστι καὶ πεπνυμένη, ἀλλ' οὐχ ἧττον προσόμοιος καὶ ἀφελεστάτη.

Οἱ κ. κ. Ξυδιᾶς καὶ Πανταζῆς συμπληροῦσι διά τινος ποικίλης συλλογῆς τὸ τρίτον μέρος τῆς αἰθούσης. Ἐκτὸς τοῦ Ἀναξιοπαθοῦντος μουσικοῦ τοῦ νέου ζωγράφου κ. Πανταζῆ οὐδεμία ἄλλη εἰκὼν ἐπισπᾷ τὴν προσοχὴν ἡμῶν· ἄλλως τε τὰ ἔργα ταῦτα ἀδικοῦνται δόχμιον ἐκφωτιζόμενα.

Ἀναφέρωμεν τέλος τὸ ἔργον τοῦ ἐσχάτως ἀποθανόντος νέου τεχνίτου κ. Ἀλταμούρα, οὗτινος ἡ ἱκανότης μαρτυρεῖται ἐκ τοῦ μεγαλείου τῆς εἰκόνος αὐτοῦ παριστώσης Ναυμαχίαν τοῦ Μιαούλη κατὰ δύο ὀθωμανικῶν φρεγατῶν ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Πατρῶν.

Βεβαίως εἰς τὴν τέχνην τοῦ χρωστῆρος ἀνάγονται καὶ αἱ λευκογραφεῖς σκιαγραφίαι, ὡς καὶ αἱ διὰ ὑδρομιγῶν χρωμάτων ζωγραφηθεῖσαι. Τὸ ὡραῖον φῦλον πλεονεκτεῖ ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ, διότι ἐκ τῶν τεσσάρων τοιούτων ἐκθετῶν οἱ τρεῖς εἰσιν ἡ κυρία Παπασίμου καὶ αἱ δεσποινίδες Ὀλυμπίου καὶ Ζωγράφου. Ἡ τελευταία, θυγάτηρ τοῦ ποτε πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος ἐν Κ)πόλει καὶ Πετρουπόλει, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησεν, ἀπέστειλε δύο χαριέστατα ὑδροχροιογραφῆ ριπίδια, αἱ δὲ ἕτεραι δύο μικρομερεῖς τινας ἐξεικονίσεις· ἰδίᾳ δὲ θαυμάζομεν τὰς σινοστρακίνας γραφὰς τῆς κυρίας Παπασίμου, εἰκονιζούσας χαριέντως τὸν βασιλέα Γεώργιον καὶ τὴν βασίλισσαν Ὄλγαν.

Νῦν δὲ φθάνομεν καὶ εἰς τὴν γλυπτικὴν, ἥτις σχετικῶς σπουδαιοτέραν παρέχει βαρύτητα ἐν τῷ ἑλληνικῷ τμήματι. Περιεργίας δὲ χάριν ἐρανιζόμεθα τὴν ἀκόλουθον περικοπὴν ἐκ τῶν λαμπρῶν σελίδων τοῦ προμνημονευθέντος συγγράμματος τοῦ κ. μαρκησίου de Queux de St Hilaire, ἐπειδὴ χρησιμεύει ἡμῖν ὡς προσφυεστάτη παρεμβολὴ μεταξὺ τῆς νεωτέρας καὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς.

« Ἐὰν ἀμυδρῶς πως, λέγει, γνωρίζομεν τὴν ἀρχαίαν ζωγραφικὴν καὶ ἴσμεν περὶ τῶν ἔργων τοῦ Πολυγνώστου, τοῦ Ἀπελλοῦ τοῦ Ζεύξιδος καὶ τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος τεχνιτῶν, ἐὰν μόνον ἐκ παραδόσεως γινώσκομεν ὅτι ὁ Πάναινος διεκόσμησεν τὴν Ποικίλην Στοὰν διὰ μεγαλογραφιῶν, αἵτινες ὑπέμνησαν τοὺς Ἀθηναίους τοὺς ἐνδόξους θριάμβους τῶν προγόνων αὐτῶν, ὅτι ὁ Πολύγνωτος καὶ ὁ Μίκων, οἱ ἐκείνῳ συνεργασθέντες περὶ τὰ ἔργα ταῦτα, ἐκάλυψαν εἰκόσι τοὺς ἔνδον τοίχους τοῦ ναοῦ τοῦ Θησέως, ὅτι ὁ Ἀπολλόδωρος, ὁ τῶν Rembrandt οὗτος πρόδρομος, ἔγνω τὴν δύναμιν τῆς ἀντιθέσεως τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς, ὅτι ὁ Ζεῦξις ἐξεικόνιζε τὴν γυναικείαν καλλονὴν, ἀποβλέπων μᾶλλον πρὸς τὸ σχῆμα ἢ τὴν ἔκφρασιν, ὅτι τέλος ὁ Παῤῥάσιος ἔγραψεν εἰκόνα τινὰ γυναικὸς, λαμβανομένην ἀντὶ κανόνος παρὰ τῶν ὁμοτέχνων, ὡς τοῦ Φειδίου Ζεὺς καὶ Δορυφόρος τοῦ Πολυκλήτου ἐξελαμβάνοντο ὡς τοιοῦτοι παρὰ τῶν γλυπτῶν, ἀλλ' ὅμως τὰ τῆς γλυπτικῆς ἔχουσιν ἄλλως.

»Ἡ γλυπτικὴ ὡς καὶ ἀρχιτεκτονικὴ ἐγένοντο ἔθνι καὶ, οὕτως εἰπεῖν, τέχναι τῆς Ἑλλάδος, ἔχομεν δὲ ἐκ τῶν ἐρειπίων καὶ οἰκοδομημάτων καὶ τῶν παλαιῶν ἀνατυπώσεων τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων πλεῖστα ὑποδείγματα ἐν τοῖς ἡμετέροις μουσείοις, δεικνύοντα ἡμῖν ἐφ' ὅσον ὕψος ἀρίκοντο ἀμφότεραι αἱ τέχναι αὗται, καὶ ὧν τὰ μνημεῖα πρόκειται ἀντὶ προτύπων σήμερον ἐν ἁπάσαις ταῖς τῶν ὡραίων τεχνῶν σχολαῖς. Ὁ αἰὼν τοῦ Περικλέους εἶδεν ἀνθοῦντα τὸν θεσπέσιον τῶν τεχνιτῶν τούτων θίασον, ὅστις ἀνέδειξε τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν τὸ ἄστυ τῶν τεχνῶν. Ὁ Φειδίας (498—431 π. Χ.), οὗτινος ἡ τῆς χειρὸς τεράστιος δεξιότης ἐξεῦρε, δημιουργοῦσα τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν, τὴν ἄκραν καλλονὴν καὶ

τὴν ὑπερτάτην μεγαλοπρέπειαν τοιαύτας, οἵας τὸ δημοτικὸν πνεῦμα τῇ θεότητι ἀπέδιδε, διηύθυνε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν γλυπτικῶν ἔργων. Τίς ἀγνοεῖ τὸ κολοσσαῖον ἄγαλμα τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἀπειράκις μεταπλασθὲν, ὡς καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπερ φιλόκαλός τις ἐκ τῶν πλουσίων, ὁ δοὺξ de Luynes, ἀφίδρυσε, κατὰ τὰ διασωζόμενα μνημεῖα, τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἀγαλματοποιοῦ κ. Simart; Τὸ Βρετανικὸν μουσεῖον κατέχει μέρος τῶν ἀγαλμάτων, ἅτινα ἐκόσμησάν ποτε τὸν ζωοφόρον καὶ τὸ ἀέτωμα τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ γλυπτικὴ ἄρα ἐθνικὴ ὄντως ἐστὶ τέχνη παρὰ τοῖς Ἕλλησι, διὸ καὶ ἀναμιμνήσκοντες τὰ διάσημα τῶν πατέρων αὐτῶν ὀνόματα οὐδόλως ἐπιζητοῦμεν, ἀπέναντι τοιούτου ἐνδόξου παρελθόντος, ἐκμηδενῶσαι τοὺς ἀπογόνους· τοὐναντίον ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν περὶ πολλοῦ ποιούμεθα τὴν προσεχῆ ἀλληλουχίαν νῶν μαθητῶν πρὸς τοὺς ἀφηγητῆρας καὶ τὴν διὰ ἰσχυροτέρου δεσμοῦ συνοφειαν αὐτῶν πρὸς τοὺς προπάτορας.

«Οὕτω δὴ ἡ γλυπτικὴ ἀξίως παρίσταται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ κατὰ Πεδίον τοῦ Ἄρεως Ἐκθέσει».

Ἵνα δὲ οὕτως εὐμενῶς ἐκφράζηται ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος, ἀπόδειξις ὅτι ὁ Ἕλλην οὐκ ἐπὶ σαθραῖς ἐπαίρεται ἐλπίσι καὶ ὅτι ὅσον οὔπω ἀρραβῶνα τὴν τέχνην ἔχων καὶ τοῖς ἔργοις νικῶν λαμπροτάτῳ περιβάλλεται μέλλοντι ἐν εὐρυτάτῳ ὁρίζοντι.

Ἴδωμεν δὲ τὰ κατὰ μέρος ἐκθέματα τῶν ἡμετέρων γλυπτῶν.

Τὸ κορυφαῖον τῆς γλυπτικῆς ἔργον ἐστὶν ἡ Πηνελόπη τοῦ κ. Α. Δρόση, ἄγαλμα ἐξειργασμένον ἐπὶ μαρμάρου μετὰ πολλῆς τελειότητος. Καὶ ἤδη μὲν ἐθαυμάσαμεν τὸ ἐκ γύψου πρόπλασμα κατὰ τὴν Ἔκθεσιν τοῦ 1867, ἀλλ' ὁ τεχνίτης φαίνεται ὅτι ἐπεξειργάσθη φιλοτίμως τὸ ἔργον, ὅπως ἀναδείξῃ αὐτὸ ἀληθὲς ἀριστούργημα.

Τὸ θέμα τῆς ἀμύμονος Κούρης Ἰκαρίοιο πολλοὺς ἑκάστοτε ἐφείλκυσε καλλιτέχνας, διότι ἐκφράζει ὑψηλὸν αἴσθημα, μέγεθος ἔχον τὴν γυναικείαν ἀφοσίωσιν. Ὁ κ. Δρόσης προσεπάθησεν ἵνα χαρακτηρίσῃ ἱδανικῶς τὸ ἐχέφρον τῆς Πολυμνήστης, διαρρυθμίσας ἐπὶ θρόνου στάσιν ἐπαναπαυτικὴν τοῦ σώματος μετ' ἀκραιφνοῦς τοῦ προσώπου ἱλαρότητος, πρὸς δὲ, συνδυάσας τὴν φιλόκαλον, σεμνοπρεπῆ ἀναβολὴν καὶ τὴν χαριεστάτην διάταξιν τῶν πτυχῶν πρὸς τὸ ἀπαθὲς καὶ καρτερικὸν τῆς Πηνελόπης, ἥτις ἑκόντως ἀγραυλοῦσα βλέπει ἀεὶ ἐνώπιον αὐτῆς τὸ προσφιλὲς ἴνδαλμα τοῦ Ὀδυσσέως, ὃς καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν δυνατὸν εἰσελθεῖν παρ' αὐτῇ καὶ ἀσπάσασθαι τὴν μήποτε ἀποκαρτερήσασαν ἄλοχον, ἥτις δὴ καὶ ἀποκλίνει ἐλαφρῶς τὴν κεφαλὴν ὡς ὑπὸ ἐνδομύχου μόνον πόθου ἀναπνέουσα καὶ πρὸς οὐδὲν τιθεμένη τὰς περὶ αὐτὴν ξένας εἰκόνας καὶ εὐθυμίας. Βλέπομεν ὅτι ὁ γλύπτης ἐσπούδασε τὸ ἦθος καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς Πηνελόπης, ζηλώσας κατὰ τοῦτο τὸν ἠθογράφον Πολύγνωστον, νικήσαντα καὶ τὸν Ζεῦξιν, οὗτινος ἡ γραφὴ, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, οὐδὲν εἶχεν ἦθος.

Ἄξια λόγου ἔργα τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου εἰσὶν ἐπίσης ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἄγαλμα κατὰ τὸν ἀρχαῖον ρυθμὸν ὡς καὶ τὸ πρόπλασμα τοῦ ἀετώματος τῆς Σιναΐας Ἀκαδημίας, παριστάνοντος τὴν γέννησιν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἡ μικρομερὴς ὅμως Μελέτη καὶ ἡ Ἱστορία, ἄγαλμα φυσικοῦ μεγέθους, ἀμφότερα ἔργα νεώτερα, ἐλαττοῦσι τὴν ὑπόληψιν τοῦ κ. Δρόση καὶ ἐμφαίνουσι τὴν ἔκπτωσιν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ.

Σύγχρονος τῷ ἀνωτέρῳ γλύπτῃ θεωρεῖται ὁ κ. Δ. Κόσσος, πλάσας καὶ οὗτος κατὰ τὸν ἀρχαῖον ρυθμὸν τὸν Ὅμηρον ἐν τῇ ἀποθεώσει αὐτοῦ.

Τὸ ἔργον ἀποπνέει ἐμβριθές τι καὶ ἰδανικὸν, ὅπερ ἥκιστα ἀνευρίσκεται ἐν ταῖς κακῶς διασωθείσαις μορφαῖς τοῦ ποιητοῦ. Ἡ νέα ὅλως αὕτη παράστασις τοῦ Ὁμήρου, καθημένου ἐπὶ θρόνου, τὸ σκῆπτρον καὶ τὴν λύραν κρατοῦντος τὴν ἐν Ὀλύμπῳ θέσιν τοῦ ἀοιδοῦ χαρακτηρίζει, δεχομένου ὡς τεκμήριον τοῦ παγκοσμίου θαυμασμοῦ τὸν παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ καταταθέντα στέφανον τανυφύλλου ἐλαίας

Ὁ τεχνίτης ἐπιδίδει, φαίνεται, μεγάλως καὶ ἐν ταῖς κατὰ φύσιν ἐξεικονίσεσι, διὸ καὶ ἔχει πολυάριθμον συλλογὴν εἰκόνων ἀρχαίων, καὶ νεωτέρων προσώπων, ὧν ἀναφέρομεν τὰς τοῦ Ἱπποκράτους, Δημοσθένους καὶ Σωκράτους ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων τὰς προτομὰς τῶν βασιλέων Ὄθωνος, Ἀμαλίας, Γεωργίου, τοῦ φιλέλληνος Βύρωνος, τοῦ Ἀρσάκη καὶ τὰς ἐν μεταλλοσήμοις προτύπους εἰκόνας τῶν φιλελλήνων Γιραρδίνου, Φαβιέρου, μαρχησίου Sainte Hilaire Βλαγκάρου, καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων τῶν κ. κ. Κουμουνδούρου, Φ. Ῥὼκ Ραγκαβῆ καὶ ἄλλων.

Ὁ κ. Βροῦτος, Ἀθηναῖος, νεώτερος τὴν ἡλικίαν τῶν δύο προμνημονευθέντων ὁμοτέχνων, διατελεῖ οὐχ ἧττον εἷς τῶν πρωτευόντων γλυπτῶν τῆς ἑλληνικῆς καλλιτεχνικῆς αἰθούσης διά τε τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἔστι δὲ τούτων τὸ σπουδαιότερον τὸ Πνεῦμα τοῦ Κοπερνίκου, θέμα δεινὸν καὶ δυσπρόσιτον τῇ γλυπτικῇ, ἀλλ' οὗτινος τὰς δυσχερείας ἐξωμάλυνεν ἡ τολμηρὰ

τοῦ τεχνίτου ἰδιοφυία, εὑροῦσα τὴν ἰσορροπίαν καὶ τὸ εὐχαρι στάσεως σχεδὸν αἰθερίου. Τὸ ὑπὸ τὴν μορφὴν νεανίου πνεῦμα τοῦ ἐνδόξου ἀστρονόμου κατέρχεται οὐρανόθεν ὅπων ἀγγείλῃ ἐπαληθεύουσαν τὴν δόξαν τοῦ Πυθαγόρα, διὸ καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ὠθεῖ τῇ δεξιᾷ τὴν σφαῖραν, ἐνῷ δεικνύει τῷ δακτύλῳ τὸν γεννήτορα τῆς ἡοῦς, ἕλκοντα περὶ ἑαυτὸν τὴν ἐναρμόνιον τοῦ κόσμου τροχιάν.

Ἡ συλλογὴ τῶν ἐκθεμάτων τοῦ κ. Βρούτου σύγκειται ἐκ δύο ἀγαλμάτων. τῆς Αὐγῆς καὶ τὴν Νυκτὸς καὶ ἐκ δύο λαμπρῶν προτομῶν, τῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς τοῦ Ἀχιλλέως τῷ βέλει τοῦ Πάριδος τρωθέντος. Τὸ δριμὺ καὶ ἐκδικητικὸν τοῦ θυμολέοντος ἥρως ἀγωνίαν ἐμποιεῖ τῷ ἀπατηλῷ Πριαμίδῃ καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ! Προσθετέον δὲ ἑτέραν τινὰ προτομὴν τοῦ Κανάρη καὶ τέλος σχεδίασμά τι ἀετώματος παριστάνοντος τὰ Ὀλύμπια.

Ὁ κ. Δ. Φιλιπότης, Τήνιος, παρίσταται νεώτατος γλύπτης, ἐπιμελούμενος δεξιῶς τοῦ νέου ρυθμοῦ τῆς νεοϊταλικῆς σχολῆς. Ἐπαινοῦμεν εἰλικρινῶς τὰ δύο αὐτοῦ συμπλέγματα, τὸν Θεριστὴν καὶ τὸν Ἁλιέα.

Συμπολίτης καὶ ὁμῆλιξ τῷ ἀνωτέρῳ, ὁ κ. Χαλέτας, ἐπιδιώκει, φαίνεται, τὴν αὐτὴν σπουδήν. Τὸ ζωηρὸν αὐτοῦ σύμπλεγμα ὁ Σάτυρος καὶ ὁ Ἔρως ἐμφαίνει ἱκανὴν δεξιότητα καὶ ἐπίνοιαν ὅπως προίδῃ τις τὸ διανοιγόμενον τῷ τεχνίτῃ εὐρὺ καὶ ἔνδοξον στάδιον.

Νῦν δὲ ἀποβλέποντες εἰς τὴν γενικὴν ἀξίαν τῶν πρωτοτύπων τούτων ἔργων τῶν ὁμογενῶν τεχνιτῶν ἐπευφημοῦμεν, μετ' ἐγκαρδίου χαρᾶς, εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς πατρῴας τέχνης ἐπὶ τοῦ ἀρχαιοσέμνου τῆς πατρίδος ἐδάφους, προσεπιδιώκουσαν δὲ ἀμφοτέρας τὰς τοῦ ὄντως καλοῦ ἀποθεωρήσεις τὸν ἀρχαιότυπον καὶ τὸν ρωμάνιον λεγόμενον ρυθμόν.

Ἐν Παρισίοις, ὀκτώβριος τοῦ 1878.

Δ. Β.

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΑΦΓΑΝΩΝ.

Δὲν εἶναι ἴσως ἄσκοπον νὰ διαλάβωμέν τινα περὶ τῆς τῶν Ἀφγανῶν καταγωγῆς, ἀφοῦ ὁ λαὸς οὗτος ἔρχεται νῦν εἰς τὴν ἡμερησίαν πολιτικὴν διάταξιν, ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς Ἄγγλους διαφορᾶς αὐτῶν. Ἐν δύο ἀγγλικοῖς συγγράμματι, κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἐκδοθεῖσιν, ὑπάρχουσι πολλαὶ καὶ ἐνδιαφέρουσαι λεπτομέρειαι περὶ τῆς τῶν Ἀφγανῶν χώρας. Ἡ κυρίως λεγομένη Ἀφγανικὴ φυλὴ ἑβραϊκὴν διεκδικεῖ καταγωγὴν, ἐκ δὲ τῶν πολλῶν ἐγγράφων παραδόσεων προκύπτει συμφωνία περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σαοὺλ ὡς ἀφετηρίας αὐτῶν. Ὁ ἰσχυρὸς οὗτος μονάρχης λέγεται ἀποκτήσας δύο κατόπιν υἱοὺς ταὐτοχρόνως τεχθέντας ἐκ δύο διαφόρων γυναικῶν, ἀμφοτέρων ἀνηκουσῶν εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Λευί. Οἱ δύο οὗτοι πρίγκηπες ἀνατραφέντες ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ, διαδόχου τοῦ Σαοὺλ, ἐγένοντο σὺν τῷ χρόνῳ ὁ μὲν πρωθυπουργὸς, ὁ δὲ στρατηλάτης. Ὁ πρῶτος ἀπέκτησεν υἱὸν Ἀσὰφ ἢ Ἰωσὴφ τοὔνομα, ὁ δὲ δεύτερος ἕτερον Ἀφγάναν, οἵτινες ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σολομῶντος ἐκληρονόμησαν πατρικὰς θέσεις. Ὁ Ἀφγάνας προήρευσεν ὑπὸ τὴν ἐξέλεγξιν τοῦ Σολομῶντος. Κατὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἡ φυλὴ τοῦ Ἀφγάνα διετέλεσε πιστοτάτη εἰς τὸν πατέρων αὐτῆς τὴν θρησκείαν, καὶ μετὰ μακροὺς διωγμοὺς καὶ πολλὰς σφαγὰς ἐξώσθη ἐπὶ τέλους τῆς Παλαιστίνης κατὰ διαταγὴν τοῦ εἰδωλολάτρου κατακτητοῦ. Τότε τὰ λείψανα τῆς φυλῆς ταύτης κατέφυγον εἰς Κοχιστὰν ὀὺ Γὸρ καὶ Κὸχ ὀὺ Φαρόζα, ἔνθα παρὰ τῶν γειτόνων αὐτῶν ἀπεκλήθησαν ὁτὲ μὲν Ἀογανοὶ Ἀφγανοὶ, ὁτὲ δὲ Μπανὶ Ἰσραήλ. Ἐπέκεινα τῶν πεντεκαίδεκα παρῆλθον ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σουλεϋμὰν Σολομῶντος, ὅτε οἱ Ἀφγανοὶ ἤκουσαν τὸ πρῶτον νὰ γίνηται λόγος περὶ νέας θρησκείας, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ ἀποβῇ θρησκεία αὐτῶν· Ἰσραηλίτης, ὅστις μετὰ τὴν διασπορὰν τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ ἀποκατέστη ἐν Ἀραβίᾳ καὶ ὃν ὁ Μωάμεθ κατέλεξε μεταξὺ τῶν πρώτων ὀπαδῶν αὐτοῦ, ἐχρησίμευσε τὸ ὄργανον τῆς ἀλλαξοθρησκείας αὐτῶν· οὗτος ἀνεκοίνωσεν αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν τοῦ τελευταίου τῶν προφητῶν, ἐστάλη δὲ αὐτῷ εἰς Μεδίνην πρὸς συνεννόησιν πρεσβεία ἐκ τῶν πρεσβυτέρων ἐν ἑαυτοῖς, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ εὐσεβεστέρου καὶ τοῦ σοφωτέρου ἐκ τοῦ ἔθνους αὐτῶν, τοῦ Καΐς. Οἱ σοφοὶ οὗτοι ἀπεδέξαντο ἐνθουσιωδῶς τὴν νέαν θρησκείαν καὶ ἀρκούντως μέγαν ἀνέπτυξαν ζῆλον ὅπως κριθῶσιν ἄξιοι τῶν εἰδικῶν ἀμοιβῶν τοῦ προφήτου, ὅστις τὴν εὐαρέσκειαν αὐτοῦ ἐξεδήλωσεν εἰς τοὺς νεοφωτίστους τούτους Ἑβραίους, ἀραβικὰ δοὺς αὐτοῖς ὀνόματα καὶ ὑποσχεθεὶς ὅτι ὁ τίτλος τοῦ μαλὶκ ἢ πρίγκηπος, ὅστις ἐδόθη ποτὲ τῷ Σαρὶφ οὐδέποτε θ' ἀφῃρεῖτο· τοὐντεῦθεν ἡ ὑπερηφανία τοῦ ἀρχηγοῦ ἑκάστης τάξεως τῆς ἀφγανικῆς φυλῆς τοῦ φέρειν εἰσέτι καὶ σήμερον τὸν τίτλον τοῦτον. Ὑποστρέψας εἰς τὰ ἴδια ὁ Καὶς εἰργάσθη σπουδαίως πρὸς ἀλλαξοθρησκείαν τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ καὶ προόδους τινὰς εἰς τὸν ἰσλαμι-

σμὸν ἐποιήσατο· ἀλλὰ πιστεύεται ὅτι οἱ Σαρακινοὶ, οἵτινες, πανταχόθεν πῦρ καὶ σίδηρον φέροντες, διῆλθον τῶν Ἀφγανῶν τὴν χώραν, ὅπως ἐκριφθῶσιν ἐπὶ τῆς εὐρείας ἰνδικῆς χερσονήσου, μεγάλως συντελέσαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ. Ἐν τούτοις φυλαί τινες ὀχυρωθεῖσαι ἐν ἀπροσίτοις ἐρημίαις ἀφῆκαν τὸν χείμαῤῥον νὰ παρέλθῃ καὶ ἐπὶ μακρὸν ἔτι διάστημα τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν θρησκείαν ἐτήρησαν, ἀναγινώσκοντες τὴν Πεντάτευχον καὶ εἰς τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου τὰ προστάγματα ὑπείκοντες. Τὰ πρῶτα ὁπωσοῦν θετικὰ διδόμενα περὶ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῶν Ἀφγανῶν, ἢ ὅπως ἀποκαλέσωμεν αὐτοὺς διὰ τοῦ ὀνόματος, ὅπερ ἀποδίδουσιν ἑαυτοῖς, τοῦ ἔθνους πουχτάνα χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς μωαμεθανικῆς ἐποχῆς. Ἡ λέξις πουχτάνα παραγομένη κατά τινας μὲν ἐκ τῆς ἑβραϊκῆς, κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τῆς συριακῆς, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπελευθερωθέντος λαοῦ. Ἡ λέξις ἀφγανὸς τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς φέρει σημασίαν, ἐὰν ἦναι ἀληθὲς ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ, ὡς ἀνωτέρω, Ἀφγάνα ὠνόμασεν αὐτὸν οὕτως ἐκ τῆς κραυγῆς, ἣν γεννώμενος ἔβαλε κατόπιν δυσχεροῦς τοκετοῦ, Ἀφγάνα, τοῦτέστιν ἐλυτρώθην!

Τὰ ἀνωτέρω, δημοσιευθέντα ἐξ εὐρωπαϊκῶν πηγῶν ἐν τῷ *Νεολόγῳ*, ὁ καθηγητὴς τῆς ἐν Σμύρνῃ εὐαγγελικῆς Σχολῆς κ. Π. Καρολίδης ἐξελέγχει ἐν τῇ *Νέᾳ Σμύρνῃ* διὰ τῶν ἑπομένων.

Εἶναι καθαροὶ μῦθοι τὰ λεγόμενα περὶ τῆς ἐξ Ἑβραίων καταγωγῆς τῆς κυρίως λεγομένης ἀφγανικῆς φυλῆς ὡς καὶ τὰ περὶ τῆς εἰς τὴν χώραν ἐκείνην μετοικήσεως τῶν ἀπογόνων τοῦ Σαοὺλ, ὅμοια πρὸς τὰ μυθευόμενα περὶ τῆς μέχρι Κίνας ἀποπλανήσεως τῶν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων αἰχμαλωτισθέντων κατοίκων τοῦ βασιλείου Ἰσραήλ. Τὸ Ἀφγανιστὰν δὲν εἶναι χώρα τοσοῦτον ἄγνωστος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ ὅσον φαίνεται ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἄρθρῳ. Τὸ σημερινὸν Ἀφγανιστὰν (ἡ παλαιὰ Πακτυϊκὴ) περιλαμβάνει μέγα μέρος τῆς ἀρχαίας Ἀραχωσίας (οὕτω κληθείσης ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀραχώτου) μέρη τῆς Βακτρικῆς καὶ τῆς Ἀρίας. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ὑπέκυψαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰ κυριαρχήσαντα τοῦ μεγάλου Ἰρανικοῦ ὁροπεδίου Ἰρανικὰ ἔθνη τῶν Βακτρίων, Μήδων καὶ Περσῶν καὶ ἀνῆκον ὅπως πᾶσαι σχεδὸν αἱ φυλαὶ τοῦ Ἰρανικοῦ ὁροπεδίου εἰς τὴν μεγάλην Ἀρίαν φυλήν. Τὰς πρώτας ἀρχὰς τοῦ πολιτισμοῦ ἔλαβε πιθανώτατα ἡ χώρα αὕτη ἀπὸ τοῦ ἀρχαιοτάτου βακτρικοῦ κράτους, ἀπὸ τῶν Ἰνδιῶν, καὶ ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων τῶν ὁποίων αἱ κατακτήσεις, καθ' ἃ παλαιοὶ μῦθοι παρέδωκαν καὶ νεώτεραι ἱστορικαὶ κριτικαὶ ἔρευναι ἐβεβαίωσαν, ἔφθασαν μέχρι τῆς Βάκτρας καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος χωρῶν πρὸς τὰς Ἰνδίας διῆλθε διὰ τῆς χώρας ταύτης τῆς ὁποίας αἱ σήμερον ἔτι ἀκμάζουσαι δύο πόλεις Ἐρὰτ καὶ Κανδαχὰρ (Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐν Ἀρίοις καὶ Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐν Ἀραχώτοις) εἶναι κτίσματα τοῦ Μακεδόνος δορυκτήτορος, τοῦ ὁποίου μέχρι σήμερον σώζεται ἡ μνήμη παρὰ τοῖς κατοίκοις τῶν πόλεων ἐκείνων. Κατὰ τὰς ἐρεύνας, ἃς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ ἐποίησαν εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Ἀφγάνων καὶ κατὰ τὰς ἐπὶ τούτου κρίσεις τοῦ σοφοῦ Ἀσιατιστοῦ Haug, ἡ νῦν γλῶσσα τῶν Ἀφγάνων εἶναι διεφθαρμένη Ἀρία διάλεκτος. Διότι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν Χίβᾳ καὶ Περσίᾳ, μεθ' ὅλας τὰς ἐπιδρομὰς ἀλλοφύλων λαῶν, τὸ Ἀριανὸν στοιχεῖον διετηρήθη ἰσχυρόν. Τὸ ἐθνικὸν ὄνομα τῶν κατοίκων τοῦ Ἀφγανιστὰν ἦτο Πακτύαι. Πακτύας ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ξέρξου (VII, 67). Ἡ χώρα, ὡς εἴπομεν, ἐκαλεῖτο πακτυϊκὴ, καὶ ἦν ἐπὶ τοῦ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπους ἐπαρχία τοῦ περσικοῦ κράτους (Ἡροδ. VI. 93).

Τὸ δὲ σημερινὸν ὄνομα, δι' οὗ αὐτοὶ ἑαυτοὺς οἱ Ἀφγᾶνες καλοῦσι Παχτοῦ (ὄχι Πουχτάνα) εἶναι προδήλως αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀρχαῖον ὄνομα· τὸ Ἀφγὰν εἶναι ὄνομα νεώτατον ὅπερ οἱ Πέρσαι ἔδωκαν πρῶτον εἰς τὴν χώραν ὡς τόπον θλίψεως (ἀφγὰν πληθ. τοῦ φιγὰν=θρῆνος) διὰ τὰς πολλὰς ἐκεῖθεν ἐλθούσας ἐπὶ τὴν Περσίαν καταστροφάς. Πιθανὸν ἑβραϊκαί τινες ἀποικίαι νὰ ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀραχωσίαν ἤδη κατὰ τὴν βαβυλωνικὴν αἰχμαλωσίαν, διότι ἐπὶ τοῦ Ἀρταξέρξου ἀκόμη τοῦ Μακρόχειρος ὑπῆρχον ἐν Περσίᾳ Ἑβραῖοι, διεσκεδασμένοι ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων. Ἀλλὰ τὰ περὶ Ἀφγάνων κτλ. θρυλούμενα εἶναι προδήλως τῆς μωαμεθανικῆς ἐποχῆς, καθόσον ὁ ἰσλαμισμὸς πανταχοῦ συνέδεσε τὰς παραδόσεις αὐτοῦ πρὸς τὰς τοῦ ἑβραϊσμοῦ.

Ὁ ὑπεύθυνος Ε. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΤΥΠΟΙΣ ΒΟΥΤΥΡΑ ΚΑΙ Σ/ΑΣ.